

Školy a školská zařízení 2022/23

Analytická část

3. Střední školy

Obsah:

3. Střední školy	1
Shrnutí	2
Úvod	4
3.1 Školy, žáci a učitelé celkem	4
3.2 Žáci středních škol dle druhů a oborů vzdělávání	7
3.3 Žáci středních škol dle zdravotního postižení a integrace	16
3.4 Žáci středních škol dle státní příslušnosti	19

Shrnutí

Počet žáků středních škol od školního roku 2012/13 do školního roku 2018/19 neustále klesal, a sice ze 470 754 žáků až na 420 814 žáků. Poté začal stoupat a ve školním roce 2022/23 bylo v našich středních školách 463 200 žáků. Růst počtu žáků byl ovlivněn zejména tím, že se demografická vlna v posledních letech přelévala ze základních škol na střední. S ohledem na demografický vývoj by bylo možné očekávat, že i v dalších minimálně třech školních rocích počet žáků středních škol poroste. Je však třeba upozornit, že kromě demografického vývoje ovlivňují počet žáků na školách v České republice i další faktory, obzvláště míra migrace. V posledním školním roce přibyly na našich školách v první řadě děti ukrajinských uprchlíků, což se promítlo ve větší míře do počtu žáků základních škol než středních. Zatímco na základních školách bylo v uplynulém školním roce 5,3krát více ukrajinských žáků než ve školním roce 2021/22 a v mateřských školách 3,5krát více, ve středních školách stoupl počet ukrajinských žáků 2,3krát. Budoucí míra migrace a její vliv na počet dětí/žáků ve školách se přitom přirozeně odhaduje hůře než populační vývoj.

Na jeden plný úvazek učitele připadalo v průměru 10,9 žáka a v jedné třídě bylo v průměru 22,7 žáka. Pro srovnání lze uvést, že počet žáků na jednu třídu byl v základních školách o něco nižší (19,7 žáka), naopak počet žáků na jednoho učitele o něco vyšší (13,7 žáka).

Ve školním roce 2022/23 se **nejvyšší podíl žáků vzdělával v oborech** odborného vzdělávání s maturitní zkouškou (46,4 %), dále pak v gymnáziích (29,3 %) a pětina žáků se také účastnila odborného vzdělávání s výučním listem (20,5 %). Nástavbové studium se týkalo již jen 3,1 % žáků a střední vzdělávání bez výučního listu a bez maturity 0,6 % žáků. Přitom počet žáků gymnázií bývá v čase poměrně stabilní, zatímco počet žáků ve středních školách s výučním listem a v odborně zaměřených školách s maturitní zkouškou v době zvyšování počtu středoškoláků stoupá a naopak.

Mezi žáky gymnázií tvořily ve školním roce 2022/23 **dívky** bezmála tři pětiny (56,6 %). Přitom mezi žáky v nižších ročnících víceletých gymnázií spadajících do povinné školní docházky bylo ve školním roce 2022/23 53,1 % dívek, zatímco ve vyšším stupni gymnázia již dívky tvořily tři pětiny z celku (59,1 %). Po ukončení povinné školní docházky na základní škole tak do gymnázií odcházejí ve větší míře dívky než chlapci. Mírně nadpoloviční podíl dívek byl i mezi žáky odborného vzdělávání s maturitní zkouškou (51,7 %). Naproti tomu mezi žáky odborného vzdělávání s výučním listem byla dívek jen cca třetina (35,0 %) a mezi žáky nástavbového studia tvořily dívky 43,9 %. Z uvedených podílů je zároveň zřejmé, že pakliže se dívky rozhodnou vzdělávat v některém oboru s výučním listem, tak si poté častěji než chlapci doplňují vzdělání do maturitní zkoušky v rámci nástavbového studia.

V regionálním srovnání zaznamenal nejvyšší podíl žáků ve středním vzdělávání bez **maturitní zkoušky** (tj. max. s výučním listem) kraj Ústecký (26,5 %) a Karlovarský (26,1 %). Naopak v Praze byl tento podíl nejnižší (13,1 %). V Praze byl mezi středoškoláky naopak ze všech krajů nejvyšší podíl žáků **gymnázií** (37,0 %) a nadprůměrný byl i v Jihomoravském kraji (32,6 %) a kraji Středočeském (29,6 %). Nejnižší podíl žáků gymnázií zaznamenal kraj Ústecký (24,1 %) a Liberecký (23,8 %). Doplňme, že srovnání je činěno dle sídla školy, přičemž např. v Praze se vzdělává též spousta žáků s trvalým pobytem ve Středočeském kraji.

Pokud jde o **střední školy s výučním listem**, ze všech skupin oborů s více než 1 000 žáků vedly v počtu žáků ve školních rocích 2017/18 i 2022/23 **skupiny oborů** z oblasti **strojírenství a strojírenské výroby** (se 17 832 žáky ve školním roce 2022/23) a dále **gastronomie, hotelnictví a turismus** (s 13 573 žáky ve školním roce 2022/23). Obě tyto skupiny oborů přitom zaznamenaly za posledních pět let **úbytek počtu žáků** (o 12,2 %, resp. o 9,5 %), přestože mezi posledními dvěma školními roky se již počet žáků strojírenských oborů nepatrně zvýšil (o 0,7 %). V ostatních skupinách oborů s více než 1 000 žáků ve školním roce 2022/23 se naopak počet žáků za posledních pět let zvýšil. **Pokud sledujeme nárůst v procentech, pak nejvýrazněji vzrostl počet žáků** v oborech **zdravotnických** (o 43,1 %), zpracování dřeva a výrobě hudebních nástrojů (o 38,3 %) a v oborech z oblasti elektrotechniky, telekomunikační a výpočetní techniky (o 37,8 %), následuje stavebnictví, geodézie a kartografie (o 29,1 %). Počet žáků ve skupinách oborů elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika se přitom v absolutním vyjádření zvýšil o 3 253 žáků, což je výrazně nejvíce. Následuje skupina oborů stavebnictví, geodézie a kartografie, ve které se počet žáků zvýšil o 1 906.



Ze skupin oborů **středního odborného vzdělávání s maturitní zkouškou** s více než 5 000 žáky se mezi pět nejnavštěvovanějších **skupin oborů** řadila v uplynulém školním roce ekonomika a administrativa (32 421 žáků), s velkým propadem pak informatické obory (17 841 žáků), obecně odborná příprava (17 778 žáků), zdravotnictví (16 730 žáků) a elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (15 898 žáků). Oproti školnímu roku 2017/18 se přitom **v absolutním vyjádření nejvíce zvýšil počet žáků v oborech z oblasti ekonomiky a administrativy** (o 4 854), které zároveň v uplynulém školním roce studoval **nejvyšší počet žáků**. V relativním vyjádření se nejvíce navýšil počet žáků speciálních a interdisciplinárních oborů (o 35,8 %), ve kterých se naopak vzdělával nejmenší počet žáků (z těch s více než 5 tisíci žáky). **Druhou příčku, a to až už dle absolutního či relativního přírůstku počtu žáků, obsadily zdravotnické obory** (počet žáků se zvýšil o 4 289, neboli o 34,5 %). Více než pětinaový přírůstek pak zaznamenaly obory z oblasti stavebnictví, geodézie a kartografie (o 29,4 %), informatické obory (o 26,9 %), obory z oblasti elektrotechniky, telekomunikační a výpočetní techniky (23 %) a z oblasti umění (20,8 %). Naopak **jedinou skupinou oborů** s více než 5 000 žáky, **kde došlo k poklesu počtu žáků, je strojírenství a strojírenská výroba**, a sice o 3 085 žáků, neboli o 17,9 %. Počet žáků těchto oborů klesá od školního roku 2017/18 soustavně, a to v průměru o 3,8 % ročně. Naopak počet žáků zdravotnických oborů stoupá již od školního roku 2015/16, a sice v průměru o 5,2 % ročně.

Není bez zajímavosti, že v obou druhách odborného vzdělávání (tj. s výučním listem i s maturitní zkouškou) se v posledních době výrazně zvyšoval počet žáků ve skupině oborů zdravotnických. Stejně tomu bylo i u vyšších odborných škol (je jednou z pěti skupin oborů, kde došlo ke zvýšení počtu žáků, podrobněji viz dále v této publikaci), ale též vysokých škol. Lze si také všimnout, že v obou druhách vzdělávání zaznamenala relativně výrazné snížení počtu žáků v čase skupina oborů strojírenství a strojírenské výroby.

Podíl žáků se zdravotním postižením byl ve školním roce 2022/23 ve středních školách oproti školám základním o poznání nižší (5,8 % oproti 11,7 %). Za pozitivní lze označit, že mezi školními roky 2012/13 a 2020/21 se výrazně zvýšil podíl žáků se zdravotním postižením integrovaných do běžných tříd, a sice ze 40,7 % na 68,7 %. Ve školním roce 2021/22 došlo k mírnému poklesu na 67 %, ve školním roce 2022/23 však dosáhl bez tří desetín procentního bodu 70 %, což je za uplynulých 10 let nejvyšší podíl. Obdobný vývoj zaznamenaly i základní školy, v mateřských školách byl podíl integrovaných dětí s postižením trvale rostoucí. Ve všech úrovních vzdělávání přitom platí, že potvrzenou diagnózu mívají častěji chlapci než dívky.

Do středních škol docházelo ve školním roce 2022/23 celkem 14 128 žáků **s jiným než českým státním občanstvím**, což je 3,1 % ze všech žáků středních škol a zároveň nejvyšší podíl za uplynulých deset let - v předešlých letech se tento podíl postupně zvyšoval z 1,9 % ve školním roce 2012/13 na 2,3 % ve školním roce 2021/22. Podíl cizinců mezi žáky byl tradičně nejvyšší ve středních školách Praze (6,3 %), dále v kraji Karlovarském (5,2 %) a Plzeňském (4,3 %). Nejnižších hodnot dosahoval v kraji Olomouckém, Moravskoslezském, Zlínském a na Vysočině (1,4 %, resp. 1,6 %).

Země původu cizinců vzdělávajících se ve středních školách v ČR ve školním roce 2022/23 lze rozdělit na státy EU (21,1 % cizinců), ostatní evropské státy (58,9 % cizinců) a ostatní státy světa, příp. nezjištěná občanství (20,0 %). Každé z této skupiny přitom dominuje jeden stát. **Ze států EU** je to Slovensko, 69,3 % žáků cizinců původem z EU tvořili právě Slováci. **Ze států Evropy, které nejsou v EU**, silně převažuje Ukrajina – 84,9 % žáků cizinců původem z Evropy mimo EU tvořili Ukrajinci. **Ze států mimo Evropu** je zase nejčetněji zastoupený Vietnam. Dvě třetiny žáků cizinců z mimoevropských zemí tvořili Vietnamci (66,8 %).

Celkem 83,9 % ze žáků středních škol cizí státní příslušnosti mělo občanství Ukrajinské (50 %), Slovenské (14,6 %), Vietnamské (13,4 %) či Ruské (5,9 %). Ze všech krajů se **nejvyšší počet** Slováků, Vietnamců, Ukrajinců i Rusů vzdělával na středních školách **v Praze**. Ze středoškoláků slovenské státní příslušnosti vzdělávajících se v České republice se jich na středních školách v Praze vzdělávalo 29,1 %, ze žáků ukrajinské státní příslušnosti 28,4 % a ze žáků vietnamské státní příslušnosti 28,8 %. Ze žáků ruské státní příslušnosti se jich pak v Praze vzdělávaly téměř dvě třetiny (66,0 %).

Úvod

Střední vzdělávání rozvíjí v návaznosti na základní vzdělávání vědomosti, dovednosti a kompetence žáka a připravuje ho na další studium na vysokých a vyšších odborných školách, nebo na kvalifikovaný výkon povolání a pracovních činností. Střední vzdělávání má všeobecný nebo odborný charakter a je ukončeno maturitní zkouškou, výučním listem, nebo závěrečnou zkouškou. Uskutečňuje se v gymnáziu, ve středních odborných školách, středních odborných učilištích a v konzervatořích (více viz [zde](#)).

V této kapitole se budeme věnovat středním školám, do kterých nezahrnujeme konzervatoře. V těch lze získat středoškolské vzdělání s maturitou, ovšem završením celkové doby vzdělávání a složením absolutoria získává žák vyšší odborné vzdělání s titulem diplomovaný specialista (DiS.). Konzervatořím proto budeme věnovat samostatnou kapitolu 4. Na rozdíl od toho jsou do středních škol zahrnuta všechna gymnázia, tedy i s šestiletým a osmiletým oborem vzdělávání. Zde je třeba vzít na vědomí, že nižší ročníky víceletých gymnázií (konkrétně 1.-4. ročník osmiletého gymnázia a 1.-2. ročník šestiletého gymnázia) spadají ještě do povinné školní docházky¹.

3.1 Školy, žáci a učitelé celkem

Ve školním roce 2022/23 zajišťovalo středoškolské vzdělávání celkem **1 294 škol**.² Z těchto škol jich bylo 953 zřízeno veřejným zřizovatelem, dalších 296 soukromým a zbylých 45 škol církevním zřizovatelem. Téměř všechny nabízely denní formu vzdělávání (99,2 %) a 16,1 % (také) jinou formu vzdělávání. Ze soukromých škol nabízelo 30,7 % vzdělávání (i) v jiné formě než denní. Mezi církevními školami bylo takových škol 15,6 % a mezi veřejnými 11,5 %.

Školy může navštěvovat různý počet žáků a jedno ředitelství může spravovat i více než jedno pracoviště, více úrovní vzdělávání, resp. více druhů vzdělávání apod. Zajímavějším ukazatelem než počet škol proto většinou bývá **počet žáků**. Těch bylo ve školním roce 2022/23 celkem 463 200, podíl chlapců a dívek byl takřka vyrovnaný (49,5 % dívek a 50,5 % chlapců).

Naprostá většina žáků středních škol se vzdělávala v denní formě vzdělávání (96,7 %). Zároveň 82,4 % žáků středních škol navštěvovalo školy veřejného zřizovatele, 15,2 % žáků soukromé školy a 2,4 % církevní³. Zde je typické, že zatímco ve veřejných školách se vzdělávalo jinou než denní formou vzdělávání jen 1,5 % žáků, v soukromých školách to bylo 13,3 % a v církevních 3,2 %.

Pokud se jedná o **učitele** středních škol, pro účely této publikace uvádíme jejich přepočtené počty neboli počet plných úvazků učitelů. Těch bylo ve školním roce 2022/23 celkem 42 488,4. Z toho 9,1 % bylo odučených na nižším stupni víceletých gymnázií spadajících do povinné školní docházky. Poznamenejme, že celkový počet učitelů jakožto fyzických osob byl 50 528, což svědčí o tom, že řada učitelů měla zkrácený úvazek (např. na některé specifické předměty či praktickou výuku).

Z celkového počtu úvazků učitelů pak tři pětiny tvořily úvazky žen – učitelek (59,9 %). Jedná se již o nižší podíl, než jaký byl mezi úvazky učitelů škol mateřských (99,3 %) a základních (83,7 %).

Na jeden plný úvazek učitele přitom připadalo v průměru 10,9 žáka a v jedné třídě bylo průměrně 22,7 žáků. Srovnáme-li tyto počty se situací v základních školách, pak počet žáků na jednu třídu byl v základních školách o něco nižší (19,7 žáka), naopak počet žáků na jednoho učitele o něco vyšší (13,7 žáka).

¹ Podle mezinárodní klasifikace ISCED se takové vzdělávání nazývá nižší sekundární a v České republice se do něj započítává i 2. stupeň základních škol a 1.-4. ročník osmileté konzervatoře. Vyšší ročníky gymnázií a osmileté konzervatoře se řadí do vyššího sekundárního vzdělávání. To zahrnuje i veškeré střední vzdělávání, které již nespadá do povinné školní docházky (více viz zde: www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_vzdelani_cz_isced_2011)

² Školou je myšlen právní subjekt s jedním ředitelstvím, které může zahrnovat více odloučených pracovišť, jakož i více úrovní a druhů vzdělávání.

³ Připomeňme, že 96,7 % žáků základních škol navštěvovaly školy veřejného zřizovatele. U středních škol tak hrají soukromé školy mnohem větší úlohu než u škol základních.



Ve středních školách s veřejným zřizovatelem připadalo na jednu třídu o něco více žáků (23,5), než jak tomu bylo ve školách se soukromým zřizovatelem (19,1). Ve středních školách s církevním zřizovatelem však byl počet žáků na jednu třídu ještě vyšší (24,4). Počet žáků na jednoho učitele byl ve středních školách veřejného zřizovatele 10,6 žáka oproti 12,8 žáka ve školách se soukromým zřizovatelem a 12,0 žákům ve školách církevních. Vybraná výše uvedená zjištění uvádí tabulka 3.1.

Tab. 3.1 Střední školy - počet škol, žáků a učitelů celkem a dle zřizovatele školy (2022/23)

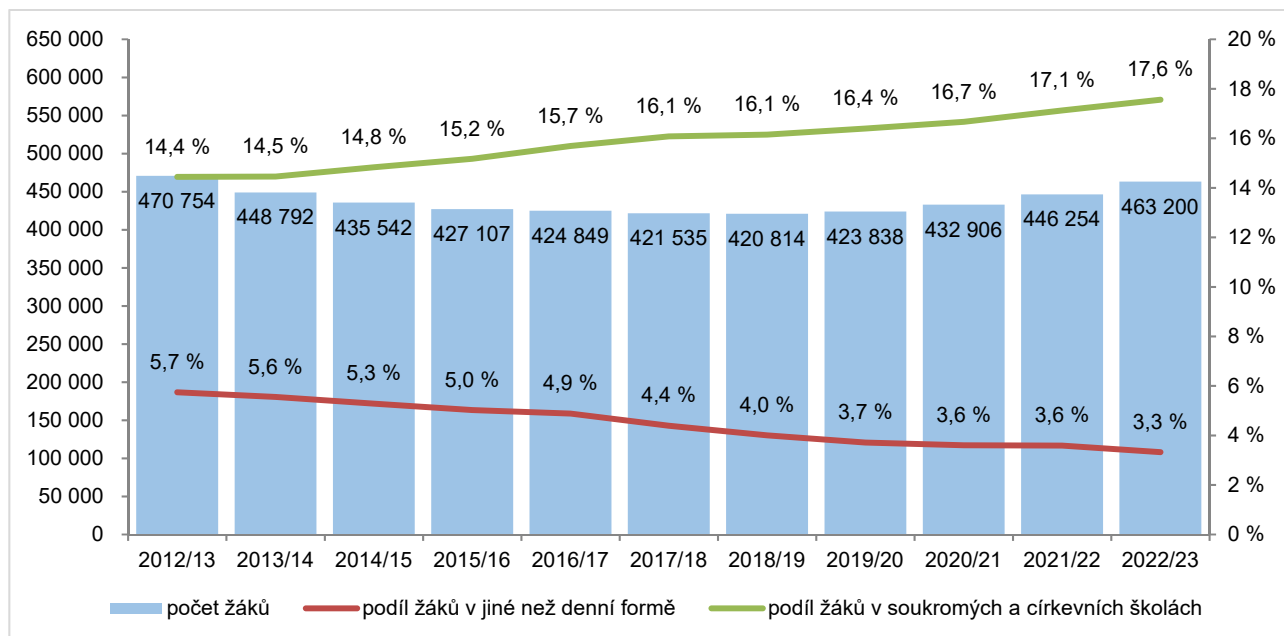
zřizovatel	školy		žáci		učitelé ¹⁾		žáků na 1 třídu	žáků na 1 učitele
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%		
veřejný	953	73,6	381 860	82,4	36 084,3	84,9	23,5	10,6
soukromý	296	22,9	70 232	15,2	5 478,4	12,9	19,1	12,8
církevní	45	3,5	11 108	2,4	925,7	2,2	24,4	12,0
celkem	1 294	100,0	463 200	100,0	42 488,4	100,0	22,7	10,9

¹⁾ Učitelé jsou přepočtení na plně zaměstnané, neboli na počet plných úvazků.

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Podívejme se nyní na **vývoj počtu žáků středních škol v čase** a připomeňme, že počet žáků v základních školách měl v posledních deseti letech vzestupnou tendenci. Zde lze poznamenat, že počet žáků středních škol naopak od školního roku 2012/13 do školního roku 2018/19 neustále klesal, a sice ze 470 754 žáků až na 420 814 žáků. Poté začal počet žáků středních škol stoupat a ve školním roce 2022/23 bylo v našich středních školách 463 200 žáků – viz graf 3.1. Růst počtu žáků byl ovlivněn tím, že se demografická vlna přelévá ze základních škol na střední. V posledním školním roce také na školách v České republice přibýly děti ukrajinských uprchlíků, což se však projevilo ve větší míře v počtu žáků základních škol než středních. Zatímco na základních školách bylo v uplynulém školním roce 5,3krát více ukrajinských žáků než ve školním roce 2021/22 a v mateřských školách 3,5krát více, ve středních školách stoupl počet ukrajinských žáků 2,3krát.

Graf 3.1 Střední školy – vývoj počtu žáků, podílu žáků v jiné než denní formě a podílu žáků ve školách s jiným než veřejným zřizovatelem

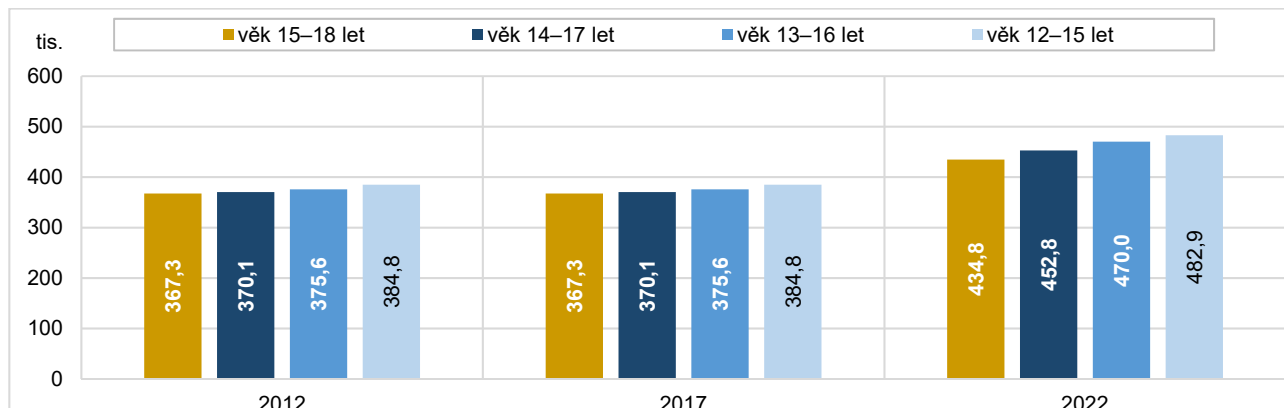


Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Vzhledem k demografickému vývoji lze očekávat, že i v dalších letech počet žáků středních škol poroste – viz graf 3.2, kde oranžový sloupec značí počet obyvatel ČR ve věku obvyklém pro denní studium střední školy a následující tři modré sloupce počet obyvatel ČR o rok až tři mladších, kteří budou střední školy pravděpodobně

navštěvovat v nejbližších letech.⁴ Modré sloupce s údaji k 1. 7. 2022 tedy poukazují na očekávaný postupný růst žáků ve věku obvyklém pro studium střední školy ve školních rocích 2023/24 až 2025/26. Záleží však i na jiných faktorech, např. na míře migrace (aktuálně zejména mezi naší zemí a Ukrajinou).

Graf 3.2 Populační vývoj - počet obyvatel ČR uvedeného věku k 1. červenci vybraných roků

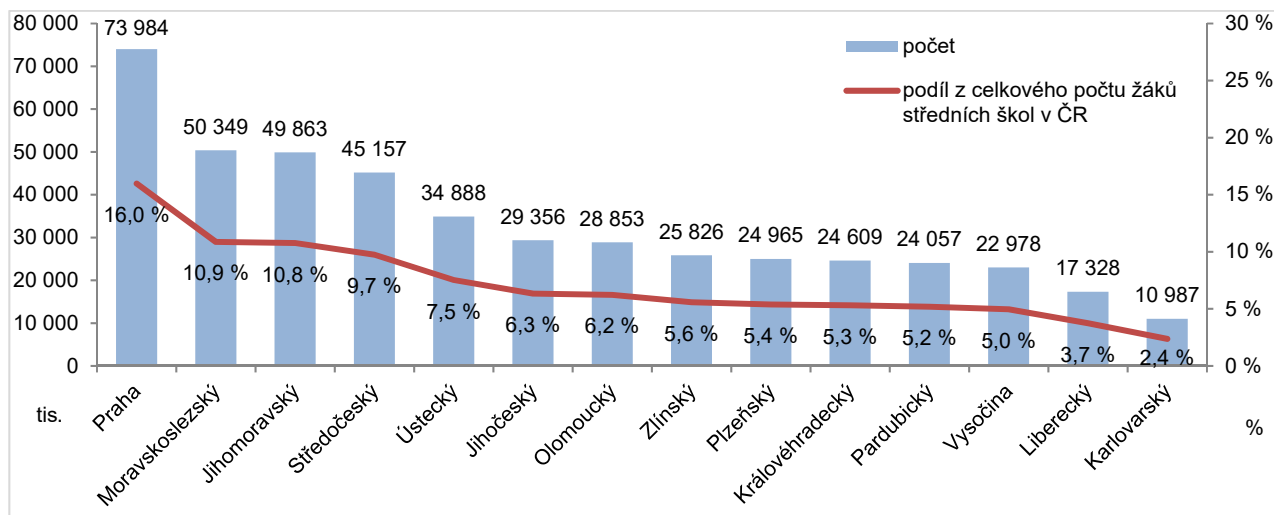


Zdroj: ČSÚ

Graf 3.1 výše také dokládá, že se za posledních devět let mírně zvýšil podíl žáků v soukromých a církevních školách, a sice ze 14,4 % na 17,6 %. Podíl žáků v jiné než denní formě vzdělávání se naopak snížil z 5,7 % ve školním roce 2012/13 na 3,3 % ve školním roce 2022/23.

Graf 3.3 pro doplnění uvádí, jaký počet žáků docházel ve školním roce 2022/23 do středních škol v jednotlivých krajích. Nejvyšší počet žáků se vzdělával ve středních školách v Praze (16 % z celku), více než desetina ze všech žáků také navštěvovala střední školy v kraji Moravskoslezském (10,9 %) a Jihomoravském (10,8 %), následuje kraj Středočeský (9,7 %). Naopak méně než 5 % ze všech žáků docházelo do středních škol v Karlovarském kraji (2,4 %) a v kraji Libereckém (3,7 %). V ostatních krajích se vzdělávalo mezi 5 % a 7,5 % z celkového počtu žáků středních škol v České republice.

Graf 3.3 Střední školy – počet a podíl žáků dle sídla školy (2022/23)



Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Jelikož střední školy navštěvují také žáci v povinné školní docházce, týká se i jich možnost plnit si ji formou individuální výuky či v zahraničí či v zahraniční škole. Jedná se však spíše o okrajovou záležitost. **V zahraničí či v zahraniční škole** si ve školním roce 2022/23 plnilo povinnou školní docházku 66 žáků nižších ročníků

⁴ Doplníme, že kromě žáků s trvalým pobytem v ČR mohou střední školy navštěvovat i cizinci bez trvalého pobytu v ČR. Do počtu žáků středních škol se tedy též promítá míra migrace, kterou graf 3.2 nezachycuje.



gymnázií, což je 0,16 %. Z toho 38 jich bylo z pražských gymnázií. **Individuální vzdělávání** pak využili jen dva žáci, jeden z pražského gymnázia a jeden z gymnázia v Jihomoravském kraji.

3.2 Žáci středních škol dle druhů a oborů vzdělávání

Střední vzdělání se dělí na několik druhů. **Střední vzdělávání** označuje (v denní formě) dvouleté vzdělávací programy ukončené závěrečnou zkouškou (bez získání výučního listu či maturitního vysvědčení). **Střední vzdělávání s výučním listem** zahrnuje (v denní formě) dvouleté nebo tříleté vzdělávací programy, jejichž úspěšným ukončením absolvent získává výuční list. **Středním vzděláváním s maturitní zkouškou** jsou označovány maturitní obory, ve kterých absolvent získává maturitní vysvědčení. Toto vzdělávání je realizováno ve dvou variantách. **Všeobecné** vzdělávání s maturitní zkouškou má neprofesní charakter vzdělávání a je určeno pro přípravu na další studium. Jedná se zpravidla o obory gymnázií. V současné době mají obory gymnázií dvojí podobu, a sice čtyřletou, do které odcházejí absolventi základních škol po úspěšném dokončení 9. ročníku, a víceletou (osmiletou a šestiletou) pro žáky z nižších ročníků základních škol (z 5., resp. 7. ročníku). Oproti tomu **odborné** vzdělávání s maturitní zkouškou má profesní charakter vzdělávání, je v délce čtyř let a ukončené maturitní zkouškou. Do středního vzdělávání dále zahrnujeme **nástavbové studium**, které trvá v denní formě dva roky a je zakončené maturitní zkouškou. Je určeno pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s výučním listem v délce tři let denní formy vzdělávání v oboru příbuzném tomu, v jakém chtějí složit maturitní zkoušku.

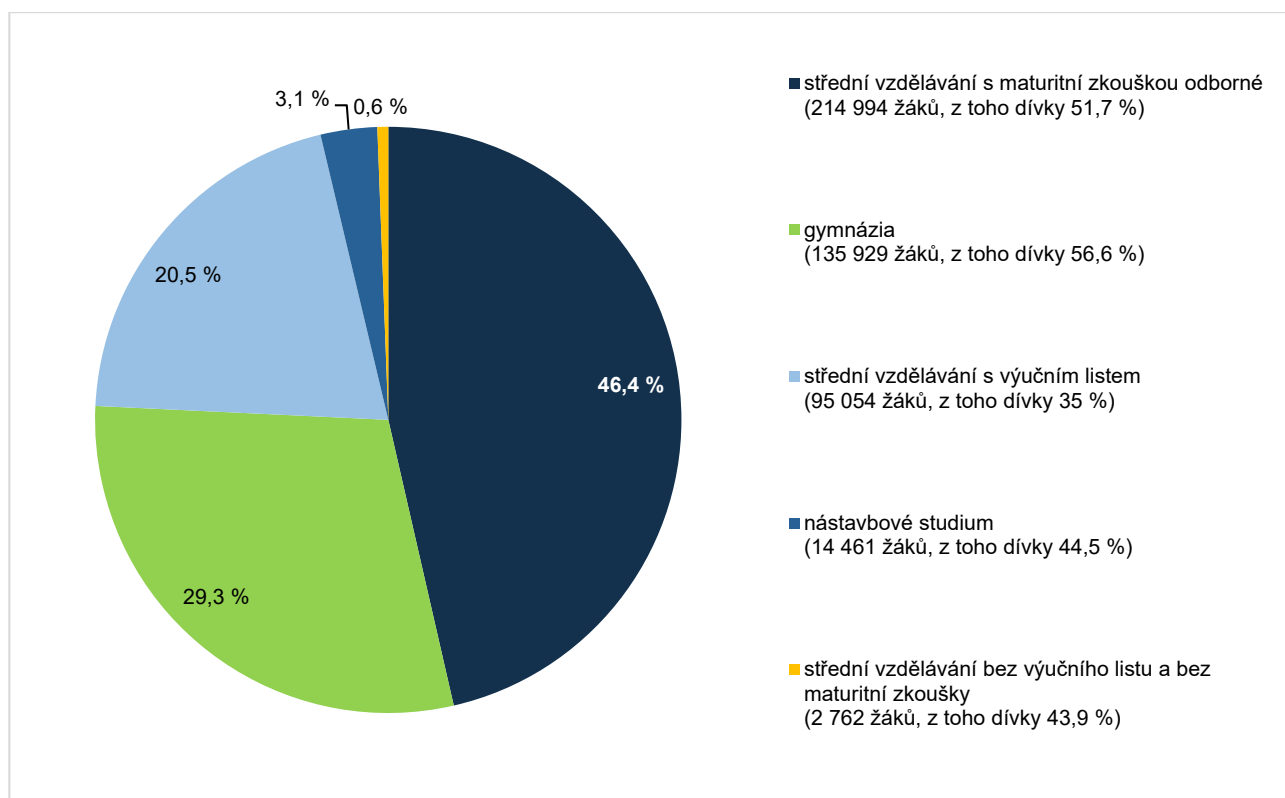
Kromě výše uvedeného spadá do středního vzdělávání též **zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem**. Toto studium, které v denní formě trvá jeden až dva roky, je určeno pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouškou nebo střední vzdělání s výučním listem v jiném oboru vzdělání. Obdobně je pak žákům k dispozici **zkrácené studium pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou**, které v denní formě trvá taktéž jeden až dva roky a je určené uchazečům, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouškou v jiném oboru. Pokud není uvedené jinak, započítáváme v této analýze i v tabulkách žáky zkráceného studia do celkového počtu žáků určitého druhu vzdělávání.

Z celkového počtu 1 294 škol jich ve školním roce 2022/23 celkem 992 nabízelo žákům **odborné** vzdělávání (bez nástavbového studia): 145 střední vzdělávání bez výučního listu a bez maturitní zkoušky, 505 střední odborné vzdělávání s výučním listem, 781 střední odborné vzdělávání s maturitní zkouškou. Celkem 259 škol nabízelo **nástavbové** studium a 370 **všeobecné** vzdělávání na gymnáziích. Řada škol tak nabízela více druhů vzdělávání.

V jiném pohledu lze říci, že počet škol nabízejících střední odborné vzdělávání s výučním listem čítal dohromady 505 škol a počet škol se vzděláváním vedoucím k **maturitní zkoušce** (bez nástavbového) zahrnoval 1 086 škol.

Přejdeme k **počtu žáků vzdělávajících se v jednotlivých druzích vzdělávání**. Ve školním roce 2022/23 se nejvyšší podíl žáků vzdělával v oborech odborného vzdělávání s maturitní zkouškou (46,4 %), dále pak v gymnáziích (29,3 %) a pětina žáků se také účastnila odborného vzdělávání s výučním listem (20,5 %). Nástavbové studium se týkalo již jen 3,1 % žáků a střední vzdělávání bez výučního listu a bez maturity 0,6 % žáků – viz graf 3.4. ⁵

⁵ Česká republika má ve srovnání s jinými zeměmi EU jeden z nejvyšších podílů žáků v odborném vzdělávání. Zejména však učňovské obory nejsou příliš atraktivní a vzdělává se v nich velký podíl žáků z horších socioekonomických poměrů (viz <https://idea.cerge-ei.cz/zpravy/spolecansky-status-ucnovskeho-vzdelavani-v-ceske-republice>). Tito žáci si pak mohou doplnit maturitu v nástavbovém studiu. Nástavbové studium však zaznamenává dle dat Cermatu ze všech druhů vzdělávání nejnižší úspěšnost složení závěrečné zkoušky, viz zde: https://data.ceremat.cz/files/files/2022/MZ/MZ13-22_DIDAKTICKE_TESTY_signalni_vysledky.pdf. Odborníci tak vedou debatu o tom, jak zajistit rovné šance pro všechny a v jakém věku by mělo docházet k selekci vzdělávací (a potažmo profesní) dráhy žáků.

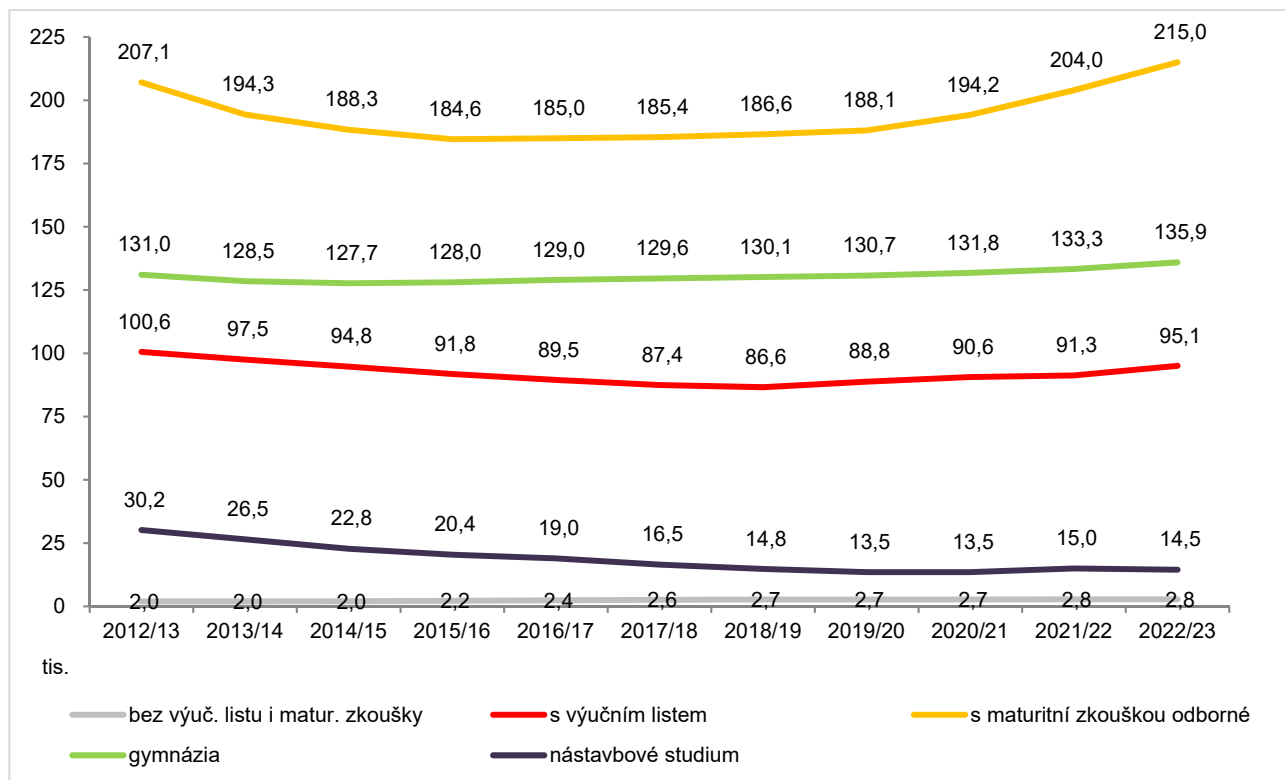
Graf 3.4 Střední školy – podíly žáků v jednotlivých druzích vzdělávání (2022/23)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

V grafu 3.4 je také uveden podíl dívek mezi žáky jednotlivých druhů vzdělávání. Zde si lze všimnout, že mezi žáky gymnázií tvořily ve školním roce 2022/23 dívky bezmála tři pětiny (56,6 %) a nadpoloviční byl jejich podíl i mezi žáky odborného vzdělávání s maturitní zkouškou (51,7 %). Naproti tomu mezi žáky odborného vzdělávání s výučním listem byla dívek jen cca třetina (35,0 %) a mezi žáky nástavbového studia tvořily dívky 43,9 %. Z uvedených podílů je zároveň zřejmé, že pakliže se dívky rozhodnou vzdělávat v některém oboru s výučním listem, tak si poté častěji než chlapci doplňují vzdělání do maturitní zkoušky v rámci nástavbového studia.

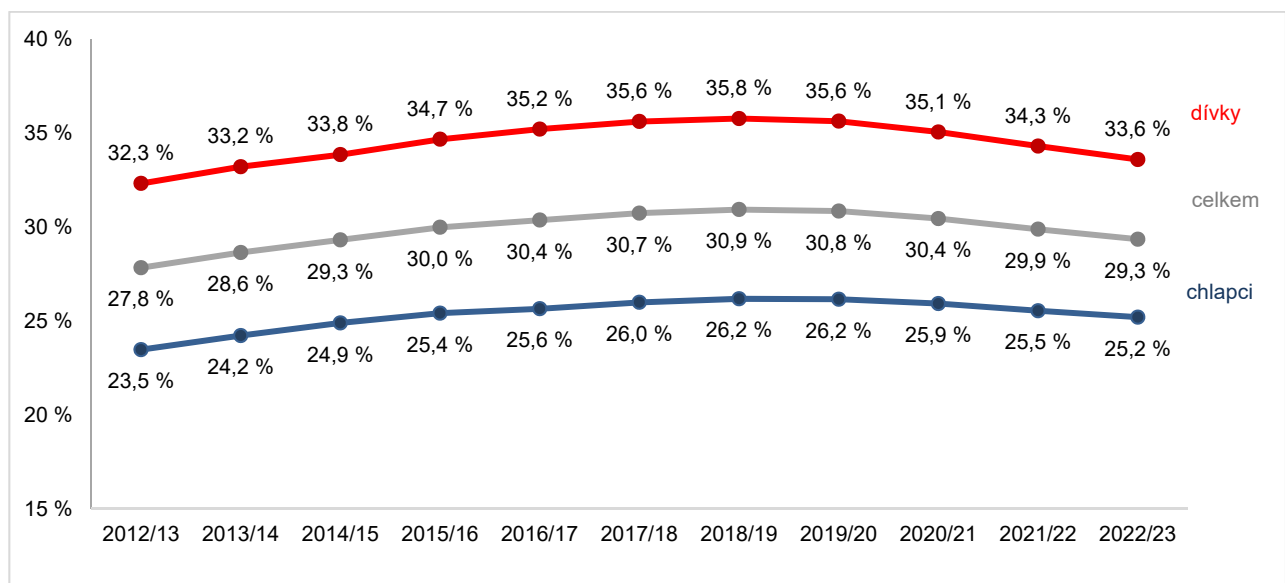
Pokud se jedná o **vývoj v čase**, spolu s celkovým počtem žáků ve středních školách klesal v období mezi školními roky 2012/13 a 2018/19 též počet žáků odborného vzdělávání s výučním listem (o 13,9 %) a mezi školními roky 2012/13 až 2015/16 též počet žáků odborného vzdělávání s maturitní zkouškou (o 10,9 %). V následujících letech poslední dekády naopak zaznamenaly tyto druhy vzdělávání růst počtu žáků. Počet žáků středního odborného vzdělávání s výučním listem se mezi školními roky 2018/19 a 2022/23 zvýšil o 9,8 % a počet žáků středního odborného vzdělávání s maturitní zkouškou se mezi školními roky 2015/16 a 2022/23 zvýšil o 16,5 %. Počet žáků nástavbového studia naopak klesal až do školního roku 2019/20 (celkem se snížil o 55,2 %), poté osciloval mezi 13,5 a 15,0 tisíci žáky. Počet žáků ve vzdělávání vedoucí pouze k závěrečné zkoušce (tedy bez udělení výučního listu či maturitního vysvědčení) téměř setrvale stoupal a celkově se za 10 let zvýšil o 40,6 %, a sice z 1 965 žáků na 2 763 žáků. Nejstabilnější v čase byl počet žáků gymnázií, který se v prvních třech letech uplynulého desetiletí snížil o 2,6 % a v následujících sedmi letech naopak zvýšil o 6,5 %. Jak již však bylo v této publikaci uvedeno, kapacity gymnázií jsou limitované vládní strategií a dlouhodobými záměry krajských úřadů. Proto se z populačně silných ročníků dostává na gymnázia menší podíl dětí než z těch populačně slabších. Více viz graf 3.5.



Graf 3.5 Střední školy – vývoj počtu žáků v různých druzích vzdělávání (2012/13 – 2022/23)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

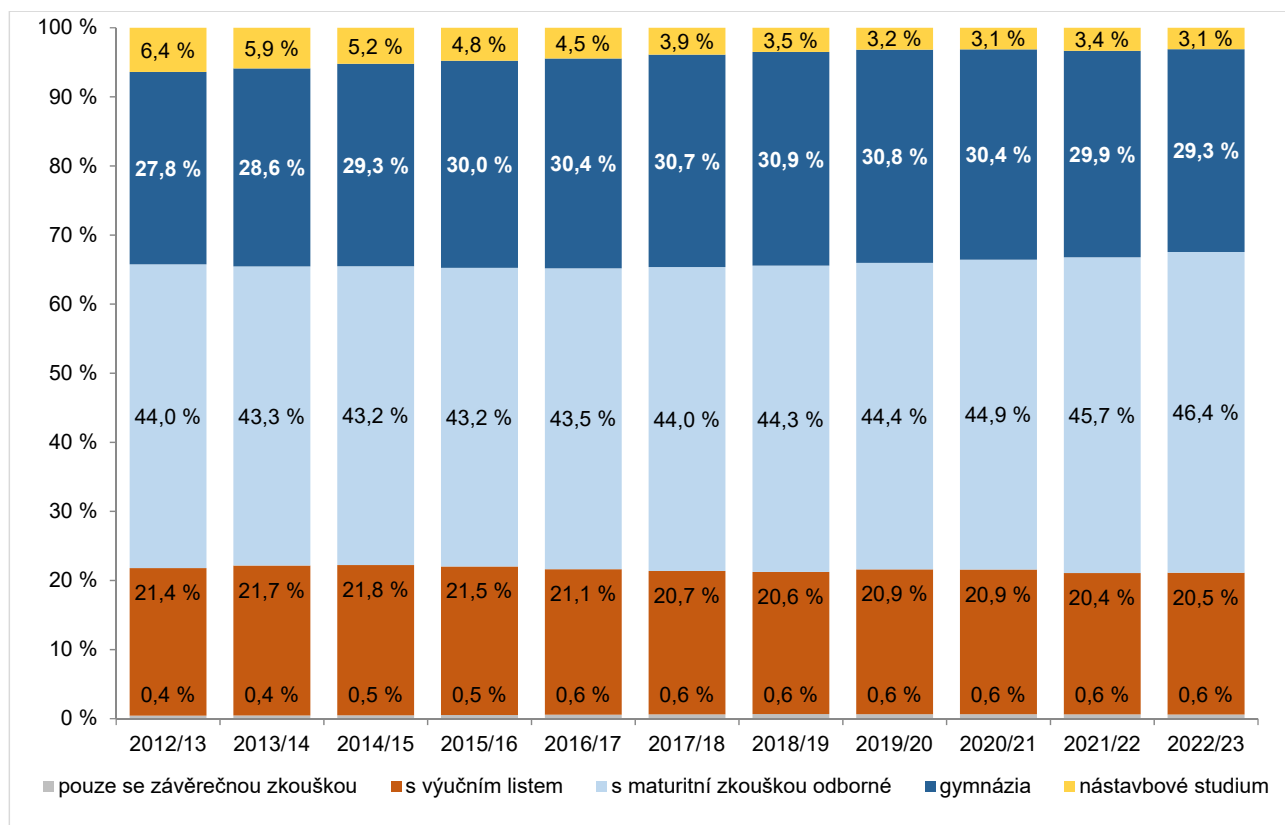
V jiném pohledu lze konstatovat, že podíl žáků gymnázií ze všech žáků středních škol v prvních šesti letech posledního desetiletí postupně stoupal (z 27,8 % na 30,9 %), v následujících čtyřech školních rocích naopak mírně poklesl (z 30,9 % na 29,3 %). Mezi chlapci - středoškoláky byl přitom podíl žáků gymnázií ve všech sledovaných rocích o cca 10 procentních bodů nižší, než jak tomu bylo mezi dívkami. Všechny tři kategorie však vykazují stejný rostoucí trend v prvních šesti letech poslední dekády s mírným poklesem v posledních čtyřech školních rocích. Ve srovnání s grafem 3.1 výše lze konstatovat, že podíl žáků v gymnáziích rostl v době, kdy celkový počet žáků na středních školách klesal, a naopak klesal v době, kdy celkový počet žáků na středních školách rostl – viz graf 3.6.

Graf 3.6 Střední školy – podíl žáků gymnázií ze všech žáků středních škol celkem a dle pohlaví (2012/13 – 2022/23)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

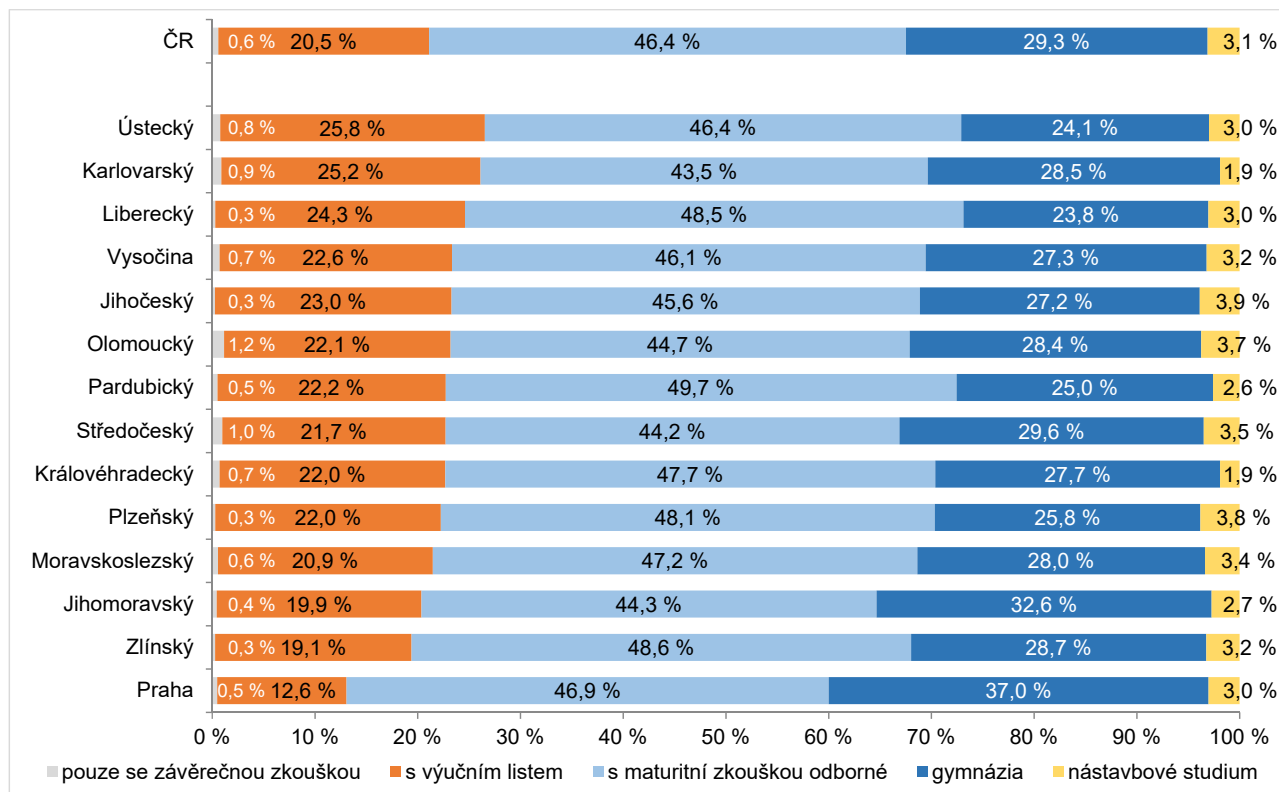
Podíl žáků v odborném vzdělávání s výučním listem se mezi školními roky 2012/13 a 2022/23 držel na cca pětinové úrovni (tj. mezi 20,4 % a 21,8 %). Podíl žáků odborného vzdělávání s maturitní zkouškou v prvních dvou školních rocích v posledním desetiletí mírně klesal (celkově ze 44 % na 43,2 %), poté až do uplynulého školního roku naopak mírně stoupal (celkově ze 43,2 % na 46,4 %). Podíl žáků nástavbového studia postupně klesal, a sice z 6,4 % ve školním roce 2012/13 na 3,1 % ve školním roce 2020/21, do školního roku 2021/22 se mírně zvýšil na 3,4 % a ve školním roce 2022/23 již opět činil 3,1 %. Nakonec podíl žáků ve vzdělávání zakončeném pouze vysvědčením bez získání výučního listu či maturitní zkoušky v prvních šesti letech posledního desetiletí mírně stoupal (z 0,42 % na 0,65 %), v dalších čtyřech letech naopak postupně nepatrně klesal (z 0,65 % na 0,60 %).

Graf 3.7 Střední školy – podíl žáků středních škol v jednotlivých druzích vzdělávání (2012/13 – 2022/23)



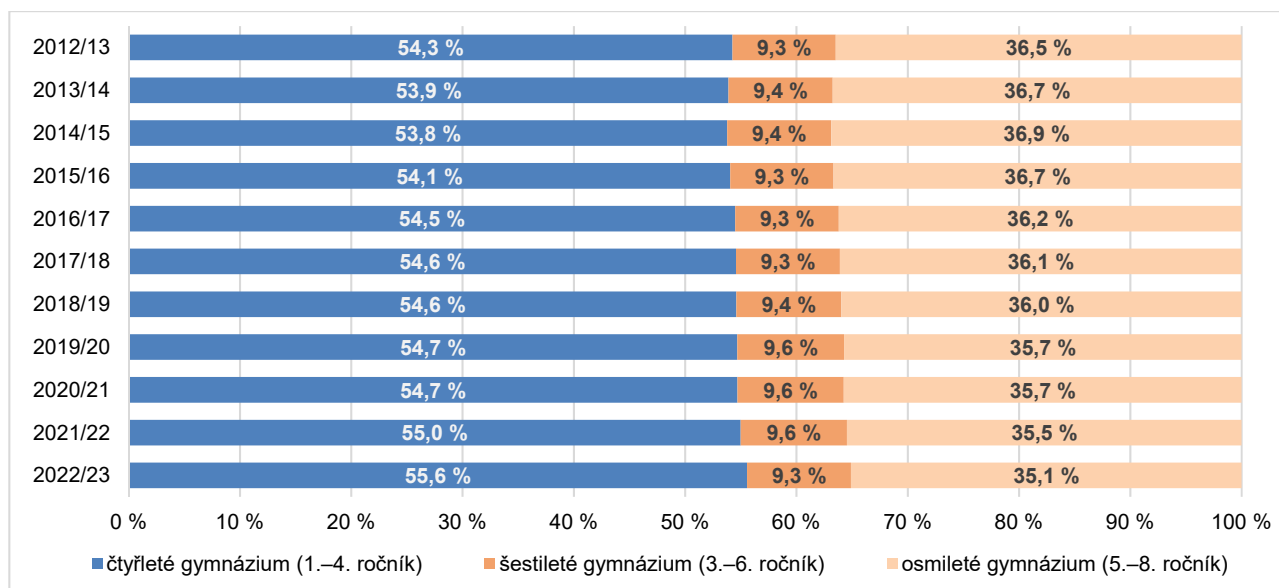
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Srovnáme-li situaci ve školním roce 2022/23 v jednotlivých krajích, pak lze konstatovat, že nejvyšší podíl žáků ve středním vzdělávání bez maturitní zkoušky (tj. max. s výučním listem) zaznamenal kraj Ústecký (26,5 %) a Karlovarský (26,1 %). Naopak v Praze byl tento podíl nejnižší (13,1 %). V Praze byl mezi středoškoláky naopak ze všech krajů nejvyšší podíl žáků gymnázií (37,0 %) a nadprůměrný byl i v Jihomoravském kraji (32,6 %) a kraji Středočeském (29,6 %). Nejnižší podíl žáků gymnázií zaznamenal kraj Ústecký (24,1 %) a Liberecký (23,8 %). Doplňme, že srovnání je činěno dle sídla školy a nikoliv dle bydliště studentů. Např. v Praze se vzdělává též spousta žáků s trvalým pobytem ve Středočeském kraji.

Graf 3.8 Střední školy – podíl žáků různého druhu vzdělávání v ČR celkem a dle kraje, ve kterém školy sídlí (2022/23)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Jak bylo uvedeno v úvodu této kapitoly, gymnázia je možné studovat v rámci osmiletého, šestiletého či čtyřletého programu. Pokud odhlédneme od žáků plnících si na gymnáziích povinnou školní docházku, pak ze žáků ve vyšším stupni gymnázia (tj. ve čtyřech ročnících před složením maturitní zkoušky) bylo ve školním roce 2022/23 celkem 55,6 % zapsáno ve čtyřletém gymnáziu, 9,3 % v šestiletém a 35,1 % v osmiletém. Jak je dále z grafu 3.9 zřejmé, podíl žáků, kteří navštěvují víceletá gymnázia, ze všech žáků vyššího stupně gymnázia (tj. včetně čtyřletého), se v čase příliš nemění.

Graf 3.9 Gymnázia – rozložení žáků vyššího stupně gymnázia dle oboru

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

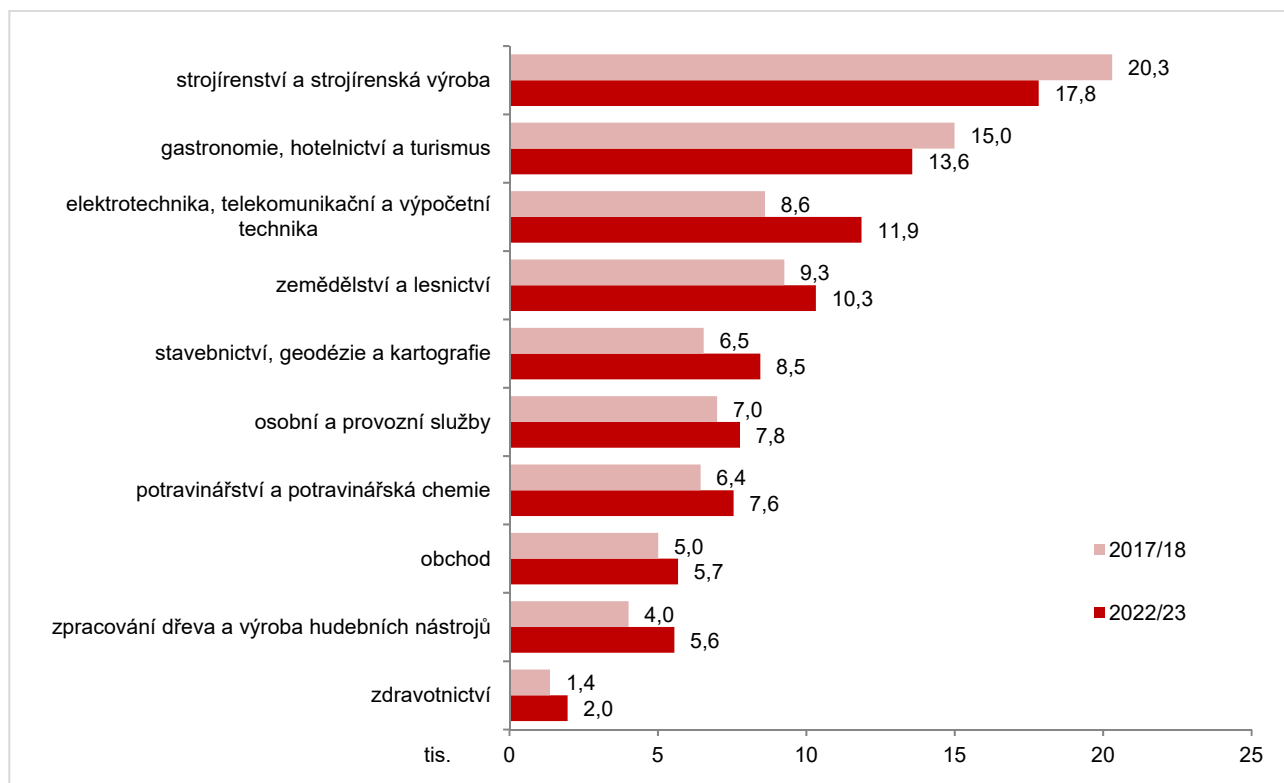
Mezi žáky v nižších ročnících víceletých gymnázií spadajících do povinné školní docházky bylo ve školním roce 2022/23 přítom 53,1 % dívek. Genderové složení bylo tedy poměrně vyrovnané. Ve vyšším stupni gymnázia však již dívky tvořily tři pětiny z celku (59,1 %). Po ukončení povinné školní docházky na základní škole tak do gymnázií odcházejí ve větší míře dívky než chlapci.

V rámci středního odborného vzdělávání s výučním listem, s maturitní zkouškou či nástavbového studia se mohou navíc žáci vzdělávat **v různých oborech**, které jsou pro účely statistik uspořádány do skupin dle Klasifikace kmenových oborů vzdělávání (KKOV)⁶. Zde je dobré upozornit, že dne 30. června 2010 bylo ve Sbírce zákonů zveřejněno nařízení vlády č. 211/2010 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání, které nahradilo původní nařízení vlády č. 689/2004 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. Školský zákon zakotvil zásadní změnu v oblasti vzdělávacích programů, kdy byl postupně zredukován počet původních oborů vzdělání a pro nově koncipované, komplexnější obory vzdělání, byly Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy postupně vydány rámcové vzdělávací programy, podle kterých si jednotlivé školy zpracovávají své školní vzdělávací programy.⁷

V tabulkové části této publikace jsou k dispozici údaje o počtech žáků jednotlivých skupin oborů vzdělávání v desetileté časové řadě, tedy od školního roku 2012/13. Pro nástin vývoje počtu žáků v různých skupinách oborů jsme však zvolili porovnání se stavem před pěti lety, nikoliv před deseti.

Graf 3.10 uvádí počty žáků (v tisících), kteří se vzdělávali v různých oborech **středního odborného vzdělávání s výučním listem**. Zahrnuje pouze skupiny oborů, ve kterých se ve školním roce 2022/23 vzdělávalo více než 1 000 žáků.

Graf 3.10 Střední odborné školy s výučním listem – žáci dle skupin oborů vzdělávání
(pouze skupiny oborů s více než 1 000 žáků ve školním roce 2022/23)



Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

⁶ více o této klasifikaci viz zde: www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_kmenovych_oboru_vzdelani_kkov-

⁷ Nové nařízení vlády č. 211/2010 Sb. nahrazuje dosavadní právní úpravu, obsaženou v nařízení vlády č. 689/2004 Sb., a současně zohledňuje změny v soustavě oborů vzdělání vyvolané realizací čtvrté, závěrečné etapy kurikulární reformy vzdělávací soustavy.



V počtu žáků vedly ve školních rocích 2017/18 i 2022/23 skupiny oborů z oblasti **strojírenství a strojírenské výroby** (s 20 306 žáky ve školním roce 2017/18 a 17 832 žáky ve školním roce 2022/23) a dále **gastronomie, hotelnictví a turismus** (se 14 997 žáky ve školním roce 2017/18 a 13 573 žáky ve školním roce 2022/23). Obě tyto skupiny oborů přitom zaznamenaly za posledních pět let úbytek počtu žáků (o 12,2 %, resp. o 9,5)⁸, přestože mezi posledními dvěma školními roky se již počet žáků strojírenských oborů nepatrně zvýšil (o 0,7 %). V ostatních skupinách oborů uvedených v grafu se naopak počet žáků zvýšil. Pokud sledujeme nárůst v procentech, pak nejvýrazněji vzrostl počet žáků v oborech **zdravotnických** (o 43,1 %), **zpracování dřeva a výrobě hudebních nástrojů** (o 38,3 %) a v oborech z oblasti **elektrotechniky, telekomunikační a výpočetní techniky** (o 37,8 %), následuje **stavebnictví, geodézie a kartografie** (o 29,1 %). V ostatních skupinách oborů se počet žáků navýšil již méně než o pětinu (o 11 % až 17,2 %). Počet žáků ve skupinách oborů elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika se přitom v absolutním vyjádření zvýšil o 3 253 žáků, což je ze skupin oborů uvedených v grafu výrazně nejvíce. Následuje skupina oborů stavebnictví, geodézie a kartografie, ve které se počet žáků zvýšil o 1 906.⁹

Graf 3.11 dále zahrnuje obory **středního odborného vzdělávání s maturitní zkouškou** a porovnává počet žáků těchto oborů ve školních rocích 2017/18 a 2022/23 (uvedeno v tisících). Uvádí pouze skupiny oborů s více než pěti tisíci žáky ve školním roce 2022/23.

Ve školním roce 2022/23 se mezi pět nejnavštěvovanějších skupin oborů řadila ekonomika a administrativa (32 421 žáků), s velkým propadem pak informatické obory (17 841 žáků), obecně odborná příprava (17 778 žáků), zdravotnictví (16 730 žáků), elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (15 898 žáků) a pedagogika, učitelství a sociální práce (15 001). Ostatní obory čítaly 14,2 tisíce žáků a méně.

Ze skupin oborů uvedených v grafu se oproti školnímu roku 2017/18 přitom v absolutním vyjádření nejvíce zvýšil počet žáků v oborech z oblasti ekonomiky a administrativy (o 4 854), které zároveň v uplynulém školním roce studoval nejvyšší počet žáků. V relativním vyjádření se nejvíce navýšil počet žáků speciálních a interdisciplinárních oborů (o 35,8 %), ve kterých se naopak vzdělával nejmenší počet žáků. Druhou příčku, a to ať už dle absolutního či relativního přírůstku počtu žáků, obsadily **zdravotnické obory** (počet žáků se zvýšil o 4 289, neboli o 34,5 %). Více než pětinnový přírůstek pak zaznamenaly obory z oblasti stavebnictví, geodézie a kartografie (o 29,4 %), informatické obory (o 26,9 %), obory z oblasti elektrotechniky, telekomunikační a výpočetní techniky (23 %) a z oblasti umění (20,8 %).

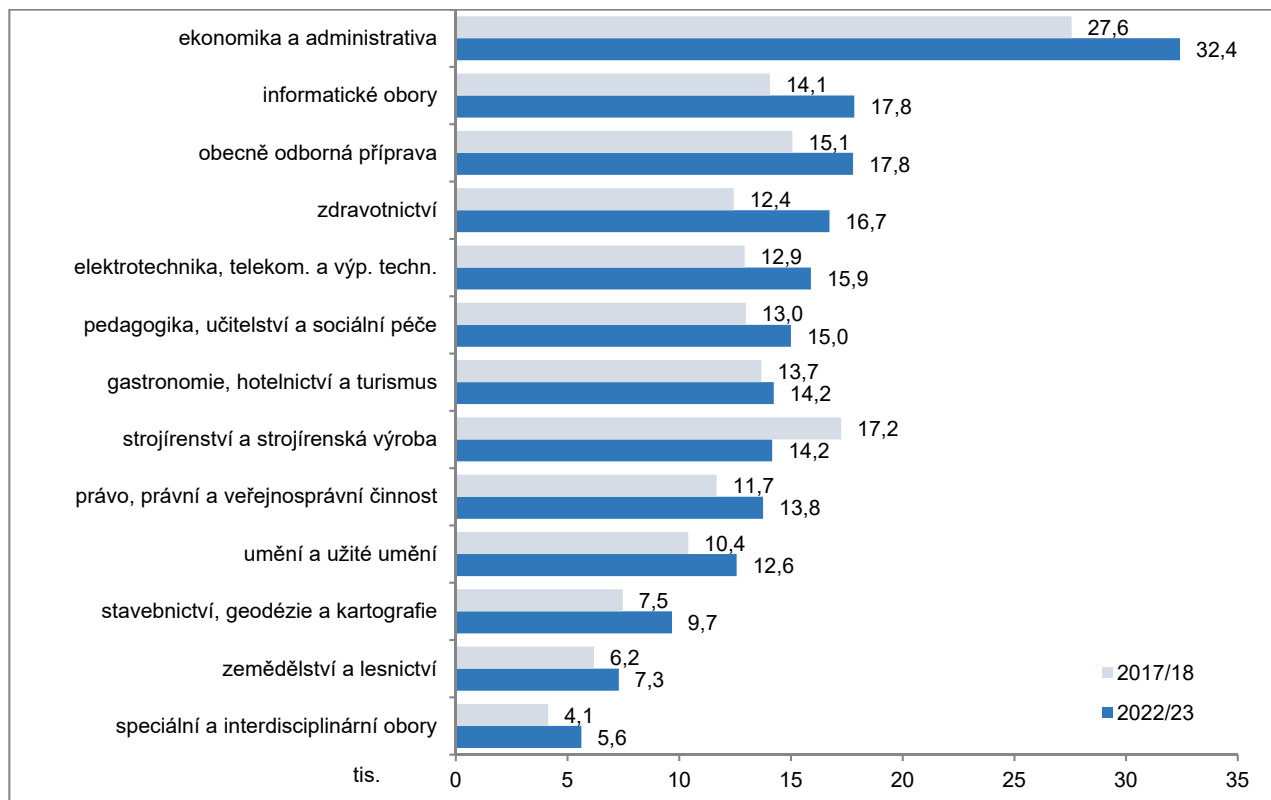
Naopak jedinou skupinou oborů, kde došlo k poklesu počtu žáků, je strojírenství a strojírenská výroba, a sice o 3 085 žáků, neboli o 17,9 %. Počet žáků těchto oborů klesá od školního roku 2017/18 soustavně, a sice v průměru o 3,8 % ročně. Naopak počet žáků zdravotnických oborů soustavně stoupá již od školního roku 2015/16, a sice v průměru o 5,2 % ročně.

⁸ V případě skupiny oborů gastronomie, hotelnictví a turismus je dobré poznamenat, že se nejedná o dopad pandemie na zájem o tuto skupinu oborů. Mezi školními roky 2010/11 a 2018/19 počet žáků každoročně klesal, a sice o 6 až 8,3 %. Mezi lety 2018/19 a 2020/21 byl relativně stabilní (činil 14 až 14,1 tisíce žáků), ve školním roce 2021/22 opět poklesl o 715 žáků a ve školním roce 2022/23 se naopak o 253 žáků zvýšil.

⁹ Možno srovnat s mírou nezaměstnanosti absolventů skupin oborů s výučním listem, viz zde:

<https://infoabsolvent.cz/Temata/PublikaceAbsolventi?Stranka=9-0-178&NazevSeo=Nezamestnanost-absolventu-skol-se-strednim-a->

Graf 3.11 Střední odborné školy s maturitní zkouškou – žáci dle skupin oborů vzdělávání
(pouze skupiny oborů s více než 5 000 žáků ve školním roce 2022/23)



Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

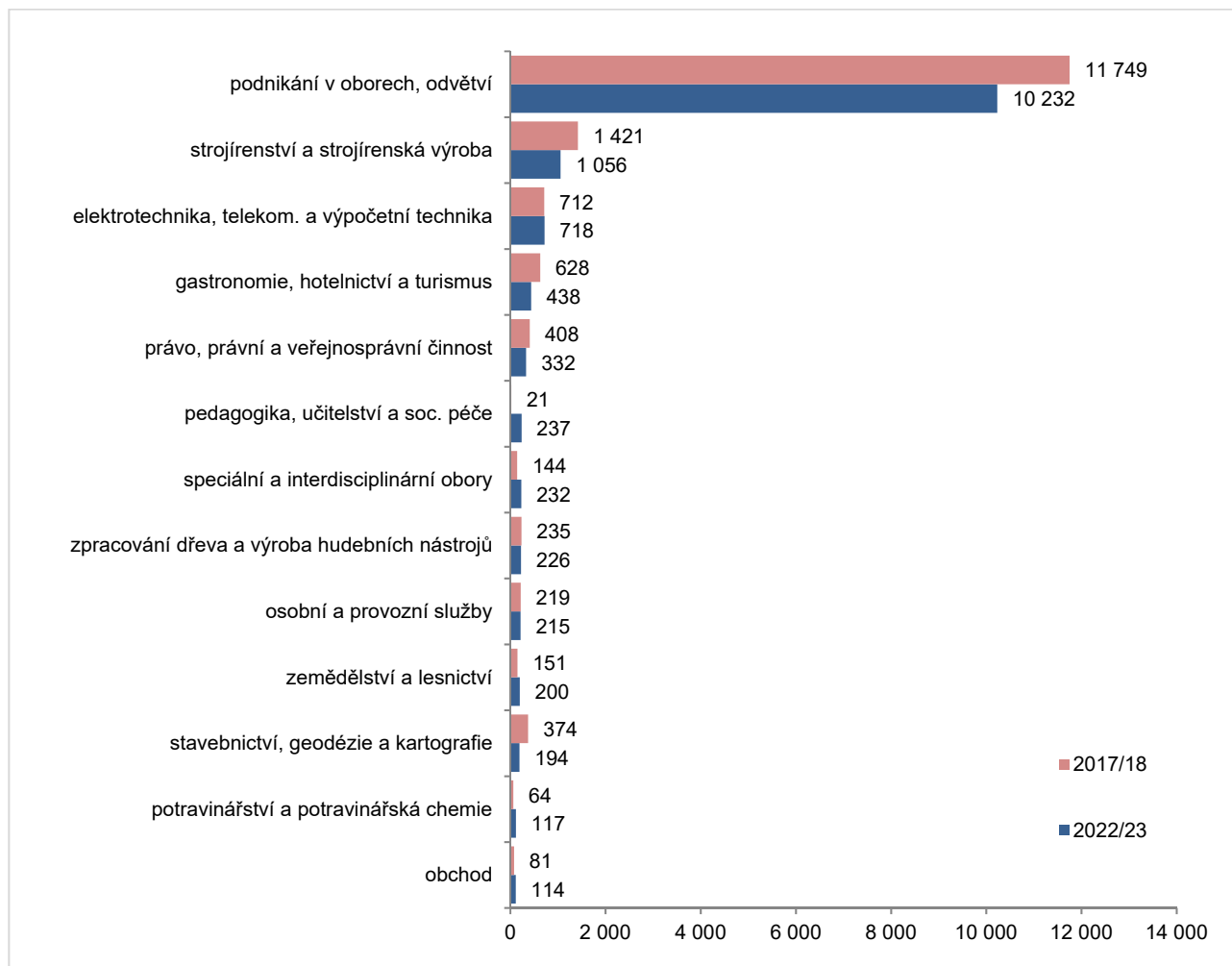
Srovnáme-li nejnavštěvovanější obory vzdělávání s výučním listem a maturitní zkouškou, lze si všimnout, že u obou se ve školním roce 2022/23 mezi pět nejčastěji navštěvovaných skupin oborů řadila elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (třetí, resp. pátá v žebříčku dle počtu žáků). Jinak se tyto dvě skupiny žáků v preferencích odlišují. Zatímco žáci v učebních oborech dávají přednost strojírenství (nejčastěji navštěvované obory), gastronomii a hotelnictví (druhé nejčastěji navštěvované), zemědělství a lesnictví (čtvrté) a stavebnictví, geodézii a kartografii (páté), u žáků středního odborného vzdělávání s maturitou se gastronomie a hotelnictví řadí na sedmé místo, strojírenství na osmé místo a ještě dále v žebříčku si stojí stavebnictví, geodézii a kartografii (11. místo) a zemědělství a lesnictví (12. místo). Mezi pěti nejčastěji studovanými je však mj. zdravotnictví, které zaujalo u žáků učebních oborů až desáté místo.

Není bez zajímavosti, že v obou druzích vzdělávání se v posledních době výrazně zvyšoval počet žáků ve skupině oborů zdravotnických. Stejně tomu bylo i u vyšších odborných škol (je jednou z pěti skupin oborů, kde došlo ke zvýšení počtu žáků, podrobněji viz dále v této publikaci), ale též vysokých škol (viz publikace [Studenti a absolventi vysokých škol v ČR](#)).

Graf 3.12 nakonec ukazuje počty žáků nástavbového studia dle jednotlivých skupin oborů vzdělávání. Znárodnuje přitom pouze obory, ve kterých se ve školním roce 2022/23 vzdělávalo více než 100 žáků.



Graf 3.12 Nástavbové studium – žáci dle skupin oborů vzdělávání
(pouze skupiny oborů s více než 100 žáků ve školním roce 2022/23)



Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Jak je patrné, v obou sledovaných školních rocích se s velkým předstihem nejvíce žáků vzdělávalo ve skupinách oborů **podnikání v oborech, odvětví**¹⁰ (11 749 ve školním roce 2017/18 a 10 232 ve školním roce 2022/23). Již podstatně méně žáků se ve sledovaných rocích vzdělávalo v oborech **strojírenství a strojírenská výroba** (1 421 žáků ve školním roce 2017/18 a 1 056 ve školním roce 2022/23), **elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika** (712 žáků ve školním roce 2017/18 a 718 ve školním roce 2022/23), **gastronomie, hotelnictví a turismus** (628 žáků ve školním roce 2017/18 a 438 ve školním roce 2022/23) a **právo, právní a veřejnosprávní činnost** (408 žáků ve školním roce 2017/18 a 332 ve školním roce 2022/23). Ostatní skupiny oborů již ve školním roce 2022/23 zaznamenaly již méně než 240 žáků.

Podíváme-li se na vývoj za pět let, pak jsou obory, u kterých došlo k poměrně výraznému **navýšení** počtu žáků nástavbového studia. Mezi ně patří **pedagogika, učitelství a sociální péče** (počet žáků se zvýšil 11,3krát), **potravinářství a potravinářská chemie** (navýšení o 82,8 %), **speciální a interdisciplinární obory** (o 61,1 %), **obchod** (o 40,7 %) či **zemědělství a lesnictví** (o 32,5 %). Naopak o více než pětinu **poklesl** počet žáků v oborech spadajících pod **strojírenství a strojírenskou výrobu** (pokles o 25,7 %), **gastronomie, hotelnictví a turismus** (o 30,3 %) a **stavebnictví, geodézie a kartografie** (o 48,1 %).

¹⁰ Zahrnuje podnikání, administrativu, ekonomiku a management různých odvětví.

3.3 Žáci středních škol dle zdravotního postižení a integrace

V oblasti vzdělávání se používá pojem „žáci se speciálními vzdělávacími potřebami“. Tam se vedle žáků se zdravotním postižením řadí též žáci se zdravotním znevýhodněním (tj. zdravotním oslabením, dlouhodobým onemocněním a lehčími zdravotními poruchami vedoucími k poruchám učení a chování) a se sociálním znevýhodněním (často jimi bývají žáci z rodinného prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy, s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou či žáci v postavení azylantů a účastníků řízení o udělení azylu) - viz § 16 školského zákona (zákon č. 561/2004 Sb.). Vzhledem k dostupnosti dat v časové řadě se však v této analýze omezíme na kategorii žáků se zdravotním postižením.

Žáci se zdravotním postižením jsou žáci s postižením mentálním, sluchovým, se závažnými vadami řeči, s postižením tělesným, se závažnými vývojovými poruchami učení a chování a s poruchami autistického spektra, příp. žáci s více vadami¹¹. Ti mohou být individuálně integrováni do běžných tříd, zařazeni do speciálních tříd na běžných školách, nebo navštěvovat školy zaměřené primárně na výuku žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (tj. školy pouze se speciálními třídami).

Než přejdeme k prezentaci statistik, je dobré uvést, že sledování vývoje počtu žáků s (daným) postižením má svá úskalí. Ve sledovaném období mohlo kromě změn ve sledování statistik dojít ke změně diagnostiky onemocnění a zejména pak k rozšíření diagnostických kritérií, díky kterým lze přesněji a lépe postižené kategorizovat a poskytnout jim potřebnou podporu. Kromě toho se zvyšuje informovanost odborníků i laiků co se poruch autistického spektra a vývojových poruch týče a zvyšuje se tedy šance, že se žákovi určí diagnóza a nabídne podpora. Dle aktuálně nabízené podpory se také více či méně rodin rozhodne nechat dítě vyšetřit a určit diagnózu. To vše může vykazování žáků s postižením ovlivnit.

Mezi školními roky 2012/13 a 2022/23 přibýlo ve středních školách žáků s diagnostikovaným zdravotním postižením o 40,4 % (žáků středních škol bylo naopak ve školním roce 2012/13 o 1,6 % méně než ve školním roce 2022/23).¹² Oproti předchozímu školnímu roku žáků s postižením přitom přibýlo o 10,9 % a nárůst všech žáků středních škol byl o 3,8 %. Ještě větší nárůst počtu žáků s postižením byl v posledních 10 letech zaznamenán mezi školními roky 2018/19 a 2019/20, a sice o 13,5 %, jen k o něco menšímu nárůstu došlo mezi školními roky 2016/17 a 2017/18, a sice o 9,7 %. V ostatních letech posledního desetiletí docházelo ke změně počtu žáků s postižením od -3,7 % do + 3,7 %.

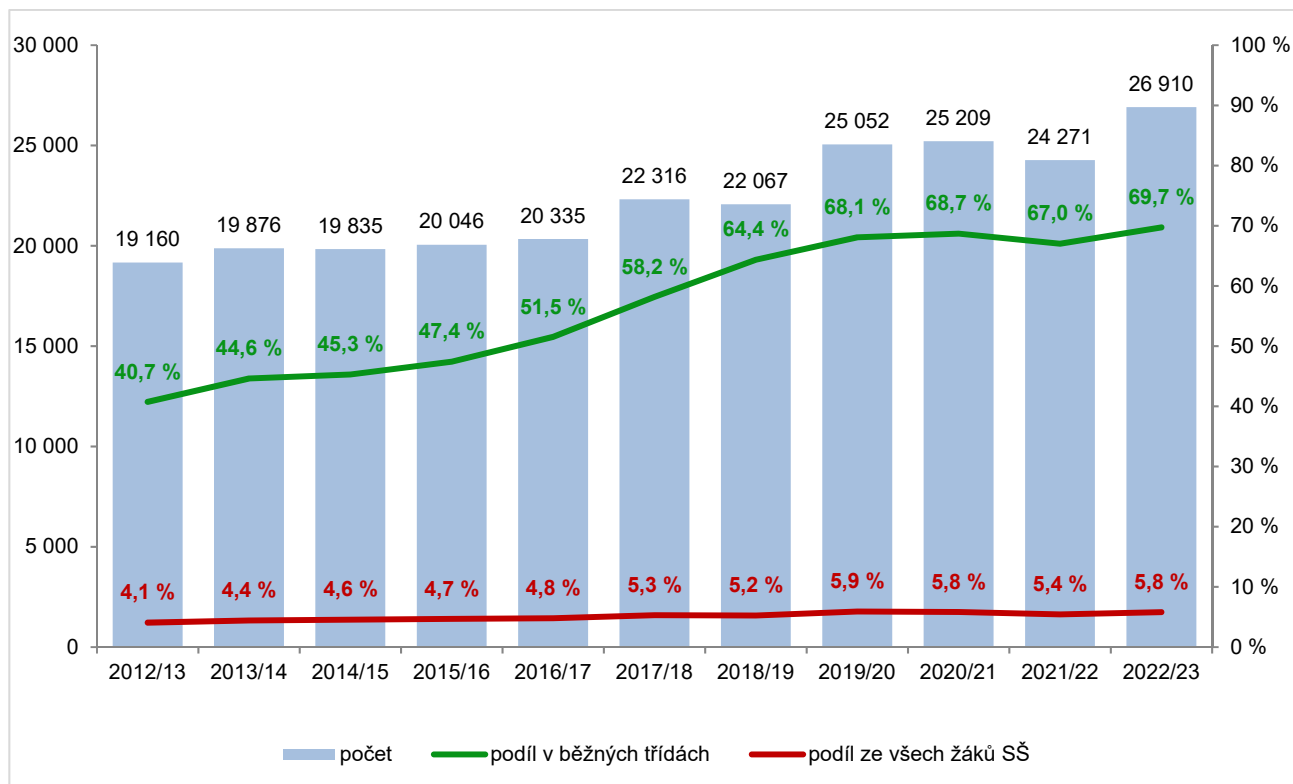
Celkově se za sledované období zvýšil podíl žáků s diagnostikovaným postižením ze všech žáků středních škol ze 4,1 % ve školním roce 2012/13 na 5,8 % ve školním roce 2022/23 – viz graf 3.13. Tento podíl od školního roku 2012/13 do školního roku 2017/18 soustavně stoupal, poté začal kolísat. Nejvyšší byl tento podíl ve školním roce 2019/20, a sice 5,9 %, za další dva školní roky pak poklesl na 5,4 % a ve školním roce 2022/23 se zvýšil na 5,8 %.

Při porovnání se situací v základních školách lze konstatovat, že podíl žáků se zdravotním postižením byl ve školním roce 2022/23 v základních školách výrazně vyšší (11,7 % oproti 5,8 %). To může být ovlivněné skutečností, že základní vzdělávání je na rozdíl od středního povinné pro všechny děti bez rozdílu. Svou úlohu však mohou sehrát i případné rozdíly v nárocích na různé formy podpory na jednotlivých úrovních vzdělávání, příp. jejich kompetence a subjektivně vnímaná potřeba je využívat.

¹¹ Za postižené více vadami se považuje dítě se dvěma nebo více druhy postižení, ze kterých by každé opravňovalo k poskytování podpůrných opatření ve vyšších stupních podpory.

¹² Stejně jako u nižších úrovní vzdělávání, i zde může velkou lohu hrát míra podpory. Je-li žákům s určitým druhem postižení přiznávána podpora (finanční, personální), pak je větší pravděpodobnost, že se dotyční rozhodnou zajít k odborníkovi a nechají žákům danou diagnózu potvrdit.



Graf 3.13 Střední školy – počet a podíl žáků se zdravotním postižením, integrace do běžných tříd

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Mezi školními roky 2012/13 a 2020/21 se výrazně zvýšil podíl žáků se zdravotním postižením **integrováných do běžných tříd**, a sice ze 40,7 % na 68,7 %. Ve školním roce 2021/22 došlo k mírnému poklesu na 67 %, ve školním roce 2022/23 však dosáhl bez tří desetín procentního bodu 70 %, což je za uplynulých 10 let nejvyšší podíl. Obdobný vývoj zaznamenaly i základní školy, v mateřských školách byl podíl integrováných dětí s postižením v čase trvale rostoucí (tj. bez přerušení).

Zároveň lze říci, že v **soukromých** středních školách byl ve školním roce 2022/23 podíl žáků s postižením nižší (5,3 %) než ve školách **veřejných** (5,9 %) a zejména **církevních** (6,3 %). V souhrnu byl tak podíl žáků s diagnostikovaným postižením mírně vyšší ve školách veřejného zřizovatele (5,9 %) než zřizovatele neveřejného (5,4 %).

Připomeňme, že v mateřských a základních školách tomu přitom bylo naopak – podíl žáků s postižením ve školách neveřejného zřizovatele byl vyšší než ve školách zřizovatele veřejného. Též u mateřských a základních škol byl dále podíl žáků s postižením vyšší u církevního zřizovatele (8,0 %, resp. 20,0 %) než zřizovatele soukromého (3,7 %, 13,6 %).

Podíl žáků integrováných do běžných tříd byl u veřejného zřizovatele 69,7 %, u soukromého 69,0 % a u církevního 73,1 %.

Tabulka 3.2 uvádí kromě celkového počtu žáků s diagnostikovaným postižením ve školních rocích 2012/13, 2017/18 a 2022/23 i podíl žáků s různými druhy postižení z tohoto celku.

Tab. 3.2 Střední školy - podíl zastoupení jednotlivých druhů postižení na celkovém počtu postižených žáků, podíl dívek s postižením

	2012/13			2017/18			2022/23		
	celkem		z toho dívky ¹⁾	celkem		z toho dívky ¹⁾	celkem		z toho dívky ¹⁾
počet žáků s postižením	19 160	100%	38,1%	22 316	100%	36,3%	26 910	100%	36,7%
<i>dle druhu postižení:</i>	<i>v tom:</i>			<i>v tom:</i>			<i>v tom:</i>		
se závažnými vývojovými poruchami učení	7 687	40,1%	32,6%	10 749	48,2%	32,1%	13 189	49,0%	35,8%
mentálně postižení	8 012	41,8%	42,4%	5 762	25,8%	45,6%	4 599	17,1%	48,3%
se závažnými vývojovými poruchami chování	380	2,0%	34,2%	1 016	4,6%	28,1%	2 657	9,9%	30,5%
s poruchami autistického spektra	416	2,2%	15,4%	780	3,5%	15,9%	1 602	6,0%	16,5%
se závažnými vadami řeči	94	0,5%	43,6%	281	1,3%	29,9%	958	3,6%	31,3%
tělesně postižení	716	3,7%	40,2%	586	2,6%	40,4%	551	2,0%	47,7%
sluchově postižení	486	2,5%	45,5%	443	2,0%	48,3%	465	1,7%	51,4%
zrakově postižení	267	1,4%	41,6%	293	1,3%	42,3%	306	1,1%	48,0%
postižení více vadami ¹⁾	1 102	5,8%	40,7%	2 406	10,8%	39,6%	2 583	9,6%	35,2%

¹⁾ podíl dívek z celkového počtu žáků s postižením a ze žáků s jednotlivými druhy postižení

¹⁾ za postiženého více vadami považujeme žáka se dvěma nebo více druhy postižení, ze kterých by každé opravňovalo k poskytování podpůrných opatření ve vyšších stupních podpory

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Jak je patrné, ve školním roce 2022/23 zaujímalí žáci se závažnými vývojovými poruchami učení polovinu všech žáků s postižením (49 %). Ve školním roce 2012/13 tvořili oproti tomu žáci s tímto postižením jen dvě pětiny (40,1 %). Obdobně ve školním roce 2012/13 byla ve středních školách zaznamenána jen 2 % žáků s diagnostikovanou závažnou poruchou chování ze všech žáků s postižením, ve školním roce 2022/23 jich však byla již desetina. Naopak, ve školním roce 2012/13 měly více než dvě pětiny žáků s postižením diagnózu spadající do kategorie mentálního postižení (41,8 %). Jak tomu bylo u základních škol, i u středních škol měl tento podíl v čase tendenci klesat a ve školním roce 2023/23 činil 17,1 %. Vedle žáků se závažnými vývojovými poruchami se za posledních 10 let zvýšil podíl, jaký ze žáků s postižením tvoří žáci s diagnostikovanou poruchou autistického spektra (ze 2,2 % na 6 %) a s vadami řeči (z 0,5 % na 3,6 %).

Nutno poznamenat, že vlivem metodických změn souvisejících s přijetím „inkluzivní novely“ školského zákona roku 2016 je statistika vykazovaných zdravotních postižení či znevýhodnění od roku 2016/17 hůře srovnatelná se staršími údaji.

V tabulce 3.2 výše je také uveden podíl dívek ze všech žáků středních škol se zdravotním postižením ve školních rocích 2012/13 a 2017/18 a dále podíl dívek ze žáků s postižením konkrétního druhu. Zde je patrné, že častěji než dívky mívají potvrzenou diagnózu chlapci. Ti tvořili 61,9 % všech postižených ve školním roce 2012/13 a 63,3 % všech postižených ve školním roce 2022/23. Výrazné rozdíly mezi chlapci a dívkami jsou přitom zejména v četnosti postižení poruchami autistického spektra (ve školním roce 2022/23 tvořily dívky jen 16,5 % takto postižených), v četnosti závažných vývojových poruch chování (s 30,5% podílem dívek), závažných vad řeči (s 31,3% podílem dívek), a závažných vývojových poruch učení (s 35,8% podílem dívek). Oproti tomu mezi žáky s mentálním, sluchovým, zrakovým a tělesným postižením byl ve středních školách podíl dívek a chlapců poměrně vyrovnaný.¹³

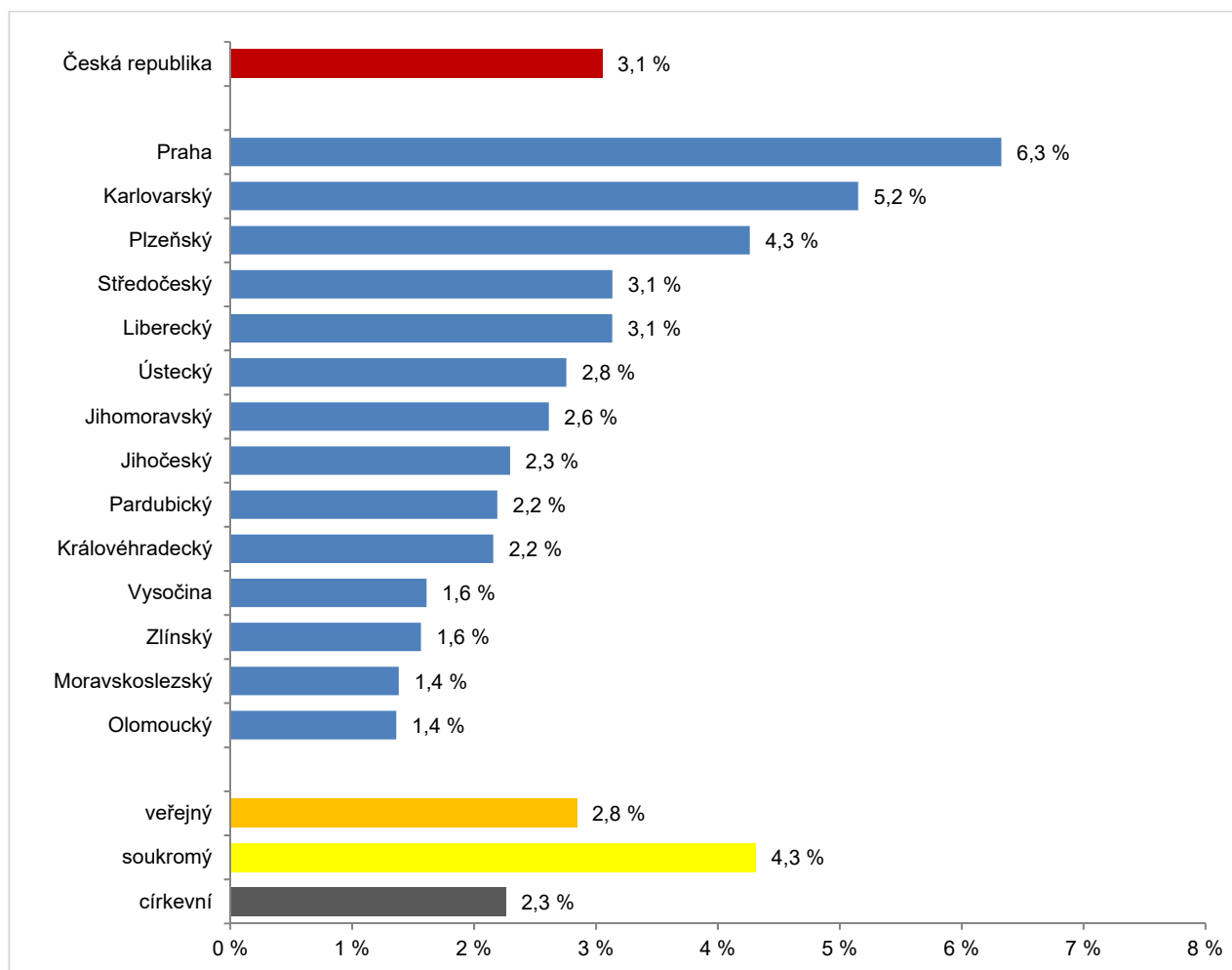
¹³ V tabulkách této publikace jsou k dispozici i počty dívek a chlapců s jednotlivými druhy postižení a údaj, jaký podíl ze všech chlapců, resp. dívek má diagnostikované uvedené druhy postižení. Viz tabulky 3.1.22 a 3.1.23.



3.4 Žáci středních škol dle státní příslušnosti

Do středních škol docházelo ve školním roce 2022/23 celkem 14 128 žáků s jiným než českým státním občanstvím, což je 3,1 % ze všech žáků středních škol a zároveň nejvyšší podíl za uplynulých deset let - v předešlých devíti letech se tento podíl postupně zvyšoval z 1,9 % na 2,3 %. **Ze všech krajů** byl podíl cizinců mezi žáky tradičně nejvyšší v Praze (6,3 %), dále v kraji Karlovarském (5,2 %) a Plzeňském (4,3 %). Naopak v kraji Olomouckém, Moravskoslezském, Zlínském a na Vysočině dosahoval podíl cizinců nejnižších hodnot (1,4 %, resp. 1,6 %). V ostatních krajích se podíl takových žáků pohyboval mezi 2,2 % až 3,1 % - viz graf 3.14. Ten samý graf také ukazuje, že ve středních školách veřejného zřizovatele byl podstatně nižší podíl žáků cizí státní příslušnosti (2,8 %) než ve středních školách zřizovatele soukromého (4,3 %). Ještě nižší podíl žáků cizí státní příslušnosti však zaznamenaly školy s církevním zřizovatelem (2,3 %).

Graf 3.14 Střední školy - podíl žáků s cizí státní příslušností celkem, dle kraje a dle zřizovatele (2022/23)



Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

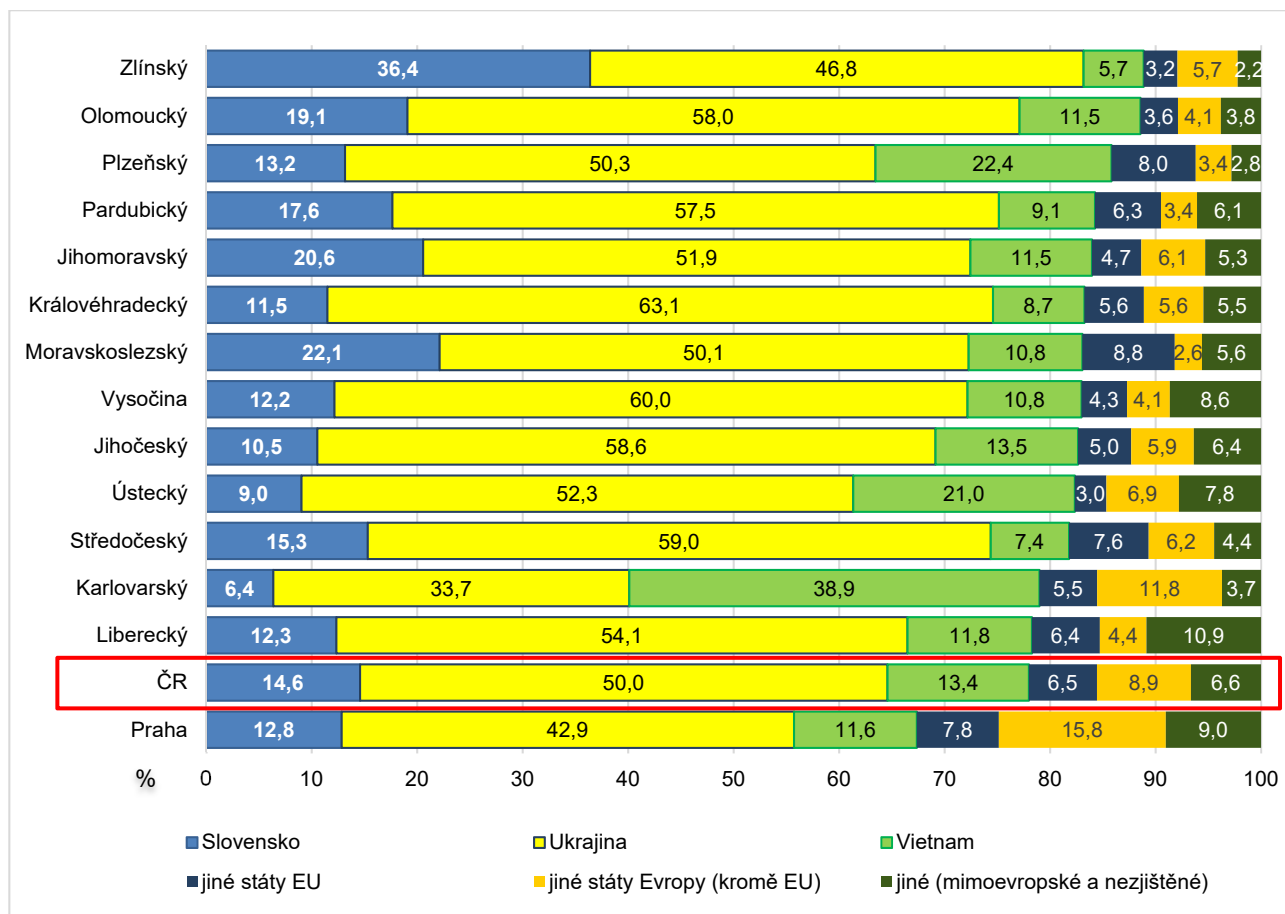
Země původu cizinců vzdělávajících se na středních školách v ČR ve školním roce 2022/23 lze rozdělit na státy EU (21,1 % cizinců), ostatní evropské státy (58,9 % cizinců) a ostatní státy světa, příp. nezjištěná občanství (20,0 %). Každé z této skupiny přitom dominuje jeden stát. **Ze států EU** je to Slovensko, 69,3 % žáků cizinců původem z EU tvořili právě Slováci. **Ze států Evropy, které nejsou v EU**, silně převažuje Ukrajina, 84,9 % žáků cizinců původem z Evropy mimo EU tvořili Ukrajinci. **Ze států mimo Evropu** je zase nejčetněji zastoupený Vietnam. Téměř dvě třetiny žáků cizinců původem z mimoevropských zemí tvořili Vietnamci (66,8 %).

Graf 3.15 níže ukazuje toto rozložení celkem a také v dělení na jednotlivé kraje. Ty jsou řazené dle podílu, jaký tvořili ve školním roce 2022/23 cizinci původem ze Slovenska, Ukrajiny či Vietnamu ze všech cizinců

vzdělávajících se na středních školách v České republice. Tato **tři občanství** mělo v České republice celkem 78,0 % ze žáků středních škol cizí státní příslušnosti. Přitom ve Zlínském kraji tvořili žáci těchto tří občanství ve středních školách 88,9 % a podobné hodnoty dosáhli kraj Olomoucký (88,5 %). Naopak jednoznačně nejnižší a menší podíl, než je celorepublikový průměr, zaznamenali žáci vzdělávající se v Praze (67,4 %).

Pokud se jedná o žáky **slovenské státní příslušnosti**, tvořili mezi všemi žáky cizí státní příslušnosti jednoznačně nejvyšší podíl v kraji Zlínském (36,4 %) a nejmenší naopak v kraji Karlovarském (6,4 %). V kraji Karlovarském zas mezi cizinci tvořili oproti jiným krajům výraznější podíl **Vietnamci** (38,9 %). Nejmenší podíl ze všech cizinců pak Vietnamci představovali v kraji Zlínském (5,7 %). Pokud se jedná o Ukrajince, po začlenění mnohých dětí ukrajinských uprchlíků do českých škol tvořili nejvyšší podíl mezi žáky cizí státní příslušnosti v kraji Královéhradeckém (63,1 %) a nejmenší v kraji Karlovarském (33,7 %).

Graf 3.15 Střední školy – rozložení žáků-cizinců dle země původu celkem a v dělení na kraje (2022/23)



Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Odhlédneme-li od relativních ukazatelů, pak byl ze všech krajů **nejvyšší počet** Slováků, Vietnamců i Ukrajinců na středních školách **v Praze** (601, resp. 545, resp. 2 006 žáků). Ze všech středoškoláků slovenské státní příslušnosti se jich na středních školách v Praze vzdělávalo 29,1%, z žáků ukrajinské státní příslušnosti 28,4 % a ze žáků vietnamské státní příslušnosti 28,8 %. Ze žáků ruské státní příslušnosti se jich pak v Praze vzdělávaly dvě třetiny (66,0 %).

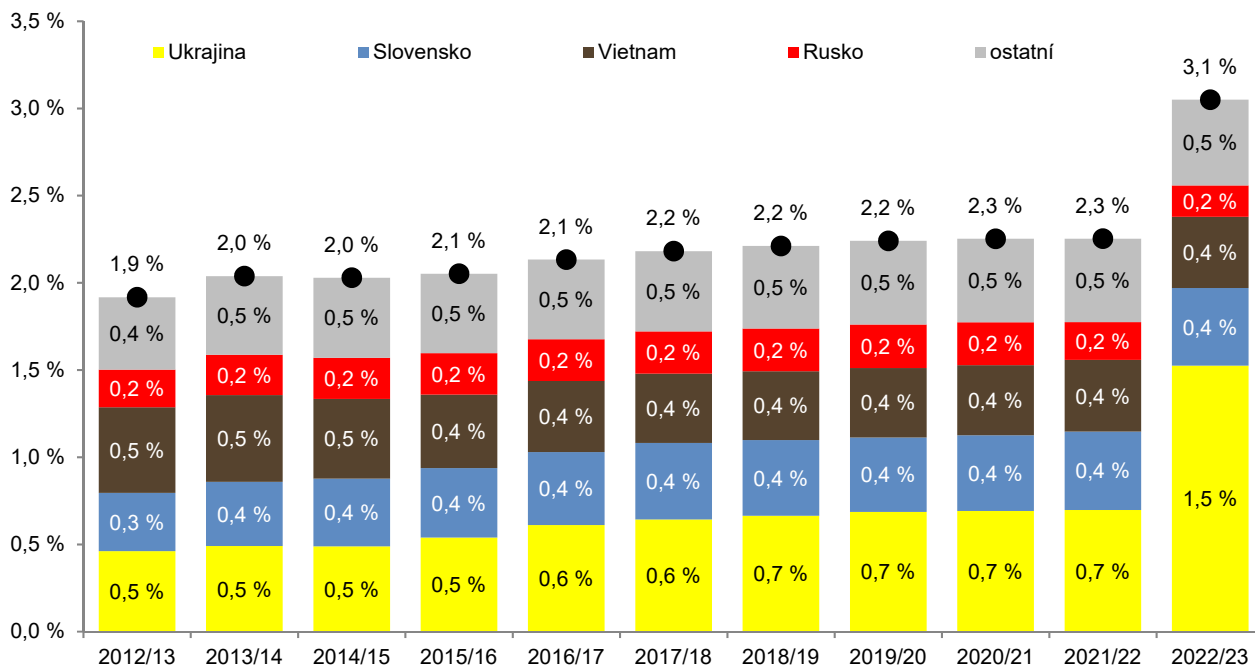
Naopak **nejmenší počet** ukrajinských a vietnamských žáků základních škol byl v kraji Zlínském (189, resp. 23), nejméně žáků Slováků bylo v kraji Karlovarském (36, kde byl zároveň druhý nejnižší počet ukrajinských žáků (191) a nejméně žáků z Ruska pak v kraji Pardubickém (pouze tři).

Co se týče **jiných, méně častých, státních občanství**, v Moravskoslezském kraji zaujímali mezi cizinci na středních školách 8,8 % příslušníci jiných států Evropské unie, než je Slovensko, což je ze všech krajů nejvíce. Naopak v kraji Ústeckém činil tento podíl jen 3,0 %, ve Zlínském 3,2 % a v Olomouckém 3,6 %.

Žáci z jiných států Evropy mimo EU, než je Ukrajina, zaujímali mezi cizinci nejvyšší podíl v Praze (15,8 %) a nejnižší v kraji Moravskoslezském (2,6 %). Nakonec žáci z mimoevropských států kromě Vietnamu tvořili mezi cizinci nejvyšší podíl v kraji Libereckém (10,9 %) a nejnižší v kraji Zlínském (2,2 %) a Plzeňském (2,8 %).

Pokud se jedná o vývoj v čase, mezi školními roky 2012/13 a 2022/23 se zvýšil podíl žáků cizí státní příslušnosti ve středních školách z 1,9 % na 3,1 %. Ještě ve školním roce 2021/22 přitom dosahoval hodnoty 2,3 % - viz graf 3.16.

Graf 3.16 Střední školy - vývoj podílu žáků cizí státní příslušnosti v čase (2012/13 až 2022/23)



Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Kromě celkového podílu žáků cizí státní příslušnosti znázorňuje graf 3.16 také **podíl žáků původem ze Slovenska, Ukrajiny Vietnamu a Ruska**. Tito žáci v čase stabilně tvořili cca čtvrtinu všech cizinců na středních školách (nejméně 77,4 % ve školním roce 2014/15, ve školním roce 2022/23 tento podíl poprvé přesáhl hranici 80 % a činil 83,9 %). Přitom počet cizinců původem z Ukrajiny v uplynulých deseti letech soustavně rostl, pouze s výjimkou období mezi školními roky 2013/14 a 2014/15, kdy se snížil z 2 201 na 2 126. Ve školním roce 2022/23 se oproti předchozímu zvýšil 2,3krát a za 10 let se počet Ukrajinců u nás více než ztrojnásobil (zvýšil se 3,3krát). Podíl Ukrajinců ze všech žáků středních škol za poslední školní rok stoupl z 0,7 % na 1,5 %, před deseti lety činil 0,5 %.

V porovnání s tím lze říci, že podíl žáků původem ze Slovenska, Vietnamu, Ruska i ostatních zemí byl v čase poměrně stabilní.

Absolutní počty žáků středních škol cizí státní příslušnosti ve školním roce 2022/23 uvádí tabulka 3.3, ve které je výčet zemí, které jsou původem více než 100 žáků středních škol. Jak je patrné, z cizinců tvořili ve školním roce 2022/23 nejvyšší podíl žáci z Ukrajiny (50 %) a dále ze Slovenska (14,6 %) a Vietnamu (13,4 %). Podíl žáků cizinců původem z Ruska tvoří dále 5,9 %. Ostatní země zaujímají 0,9 % až 1,5 % z celkového počtu cizinců.

Tabulka 3.3 Střední školy – počet žáků cizí státní příslušnosti dle státního občanství (pouze státy, které jsou původem více než 100 žáků); 2022/23 (k 30. 9.)

země původu	počet žáků	podíl ze všech žáků cizí státní příslušnosti
Ukrajina ¹⁴	7 062	50,0%
Slovensko	2 062	14,6%
Vietnam	1 892	13,4%
Rusko	832	5,9%
Bulharsko	206	1,5%
Mongolsko	199	1,4%
Rumunsko	170	1,2%
Moldavsko	151	1,1%
Maďarsko	144	1,0%
Kazachstán	141	1,0%
Polsko	135	1,0%
Čína	125	0,9%

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

¹⁴ Údaje v této publikaci jsou dle stavu k 30. září daného školního roku. Údaje o počtech ukrajinských azylantů však byly sbírány též na jaře 2023. Mezi podzimním a jarním sběrem přitom ve středních školách ubylo o 421 ukrajinských azylantů, z toho 285 v maturitních oborech a 136 v nematuritních oborech.

